

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio IV. De vulgaribus purgationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

Vt, pater, quam diuersa Dei sint & hominum iudicia intelligant, qui tecum praesentes, aperi (quæso) hierothecam, in qua signus salutis asseruatum adfers. recludit ille, nec hostiam reperit: hanc admiranti æger se in ore, mediatore angelo datam, ostendit habere. Historia notissima est toti Belgio, non elegatis modo & accurati artificij picturis vetustissimis in Bruxellensi ciuica domo exornata, sed etiam historiarum monumentis contestata. *a* Sic Deus etiam absoluit Sibichonem Episcopum Spirenses coram Henrico III. adulterij accusatum *b*. Sic læpe nocetes & culpæ reos indigne sumentes, vel Deus pænis corripuit, vel non permisit fumeri, & transmittere *c*. Interdum tamen permisisse Deum hoc scelus impunitum in praesens, dilata in posterum digna ultione, nos docet Andronici Imp. perfidia apud Choniaram *d*. Sed occulta iudiciorum abyssus à nobis non scrutanda. Sublata tamen aliquando hæc purgationis forma, eo quod suspectis non est danda Eucharistia *cap. dilecti de purgat. canon. cap. tribus de consecrat. d. 2.*

QVÆSTIO IV.

De vulgaribus purgationibus.

Nortium Politicarum numero censi possunt miræ quædam iudiciaræ disquisitiones, quib. fortuito euentui veritas culpæ vel innocentia decidenda permittitur. *Vulgares* vocant purgationes, idque rectissime: vt nomen nobis indicet nullo ipsas legitimo vsu, sed vulgi quædam vsurpatione & obseruatione superstitiosa fuisse introductas: plerasque etiam iure canonico expresse vetitas. Solet ijs Deus tentari potius, quam voluntas eius explorari. Vnde &

A exploratoria probationes Latine dicuntur Barbaro vero vocabulo in Constitutione Neapolitanis. *paribiles leges*, eo quod rem non sciri, sed apparere tantum faciant. In his plerumque peccari, tentando Deum, probabitur postea.

B Talis purgatio est, quotiescumque poscitur, vt Deus miraculum faciat: veluti si quis confusus innocentia suæ, peteret se septies percuti gladio, ad innocentiam suam probandam, vt factum in femina septies icta e, aut in ignem intraret, de quo postea.

SECTIO I.

De prouocatione ad diuinum iudicium.

*S*ÆPE fit, vt qui se iniuria affici ab alijs putat, nec hominum praesidium vel auxiliu superesse cernunt, ad Deum confugiant, non quidem malis vt illos eripiat, sed vt sumpta de persecutoribus ultione tali indignos supplices iniuria fuisse, cunctis faciat manifestum: interdum illos ad tribunal Dei fisti intra certum tempus, interdum nullo tempore addito iubent: *citationem ad comparandum coram Deo iudice* vocant, de hac merito dubitant plerique quid tenendum: metuendane citatio sit, nec ne sitem licita citanti, an illicita?

E Quoad citantem & quiritantem, ob iniuriam, *Dico primo*, si citra odium, aut vindictæ cupiditatem, vel impatientiam, iram, desperationem, vanitatem, aut aliam vitiosam afflictionem, per iniustitiam oppressus quis, hoc faciat, bono fine (puta vt innocetia eius appareat, nec infamia grauetur familia aut vt liberetur mulier tali tyranno, aut vt resipiscat, & terrore percussus, poeniteat, desinat que ab oppressione & concussione miseru) licita est talis citatio. faterur Feuard. se tale non audere damnare, equidem

a Cantipr.
l. 2. c. 36.
par. 6. Fu
gos. lib. 1.
c. 6. sed
nelius
Cæsarius
l. 9. c. 38.
b Crantz.
l. 4. Saxo
c. 43. Ad
c. 3. c. 31. &
Thron.
Hirsaugi
c. 1.
Cyprian.
c. 1. de
lapis
Greg. T.
onen. l.
c. 1. de glo
mart. cap.
88 Petri
Cluuius. l.
c. 1.

A de mirac.
c. 242 s. 3.
Cæsar. l.
c. 1.
exemp. c.
59. 60. 6.
Surius in
vita S. G.
defridi. l.
3. c. 12.
d l. 1. An
nal. in fi
ne vite
Manuel.
Connani.

de qua
est epist.
D. Hier.

B

D

E

sextus
c. 11. Eub.

cum

cum res sit indifferens, & finis bonus, puto actum esse meritorium. nec desunt exempla Sactorum hominum. Sic enim Sara dixit Abraham: *g. Iudicet Dominus inter te & me*, Sic Dauid ad Saulem *h. Iudicet Dominus inter me & te, & visitatur me Dominus ex te.* & Zacharias filius Ioiadae, cum iussu Iosabæ regis interficeretur, similia protulit: *videat Dominus, & requirat.* Nec alia mens septem Machabæorum Martyrum *k*, quorum prophetia vim habuit imprecationis & citationis, ut illæ priores duæ; quæ ambo exitio persecutorum paulo post fuere comprobatae. Nonne Apostolus Alexandro ærario impunitam esse non debere censuit iniustitiam eius, cum diceret *l. Reddat illi Dominus secundum opera sua.* *h* malum magnum pro multis malis, quæ illi ostenderat. Nonne Sancti martyres, etiã noui testamenti, clamant ad Deum? *Vsquequo Domine non iudicas, & non vindicas, sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra?* Legimus etiam de Beato Eustachio Abbate, cum hæreticus quidam Agrestius, B. Columbanum iam mortuum conuictis & calumnijs laceraret, sic ultum esse calumniatorem, idque in concilio Matifconensi. Ita namque scribit Ionas Abbas, eius contemporaneus: *n. cum sic ille (Agrestius) friuola garreret sagax Eustachius, ut erat virtute patientia & scientia insignis, respondit. In horum presentia Sacerdotum te ego, eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam & instituta damnas, ad diuinum iudicium illo intra presentis anni circulum disceptaturum inuito, ut iusti iudicij examen sentias, cuius famulum tuis obreccationibus maculare conaris.* Scire vultis euentum citationis? post aliqua media, sequenti capite subiicit Ionas: *Sed cum ille (Agrestius) sepius sibi datum penitentia locum non agnosceret, ut Beati Eustachij*

A *sententia, ad diuinum iudicium ipsum vocantis proualeret, ante triginta dierum circulum, priusquam ventus anni metacompleretur, à seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus interiit.*

Accedat & aliud tempore legis gratiæ. Gualterus Burgentis, vir doctrina & sanctitate clarus, per iniuriam pulsus Episcopatu Piætauenfi, à Clemente V. quamdiu vixit, iniuriam patienter tulit: moriens iussit, credo ad exemplum aliorum sepulchro inscribi: *Ad iustum Dei iudicium appello.* Legit elogium Clemens & iniurie, quam intulerat, memoria, expauisse ferunt: addunt a alij, non diu post obiisse: sed, quem citant Voleterranus, id non addit, & fabulosum puto.

Memoratu dignissimum est, quod legitur apud ætatis illius scriptorem doctum, eruditum & veracem. his verbis: **C** *Monasterium D. Iacobi apud Leodium notum multis est & acceptum, istud quidam adolescens, consobrinus maioris Prapostiti causa deuotionis & religionis intrauit, quod ut audiuit Prapostitus, indignus tulit: mox forti manu collecta satellitum, intrat violenter cœnobium, rapit iuuenem, & nudatum sancto habitu, seculari induit. Abbas ergo monasterij, collectis primoribus ciuitatis, Episcopo conqueritur, & totum clerum protantis iniurijs interpellat. Hoc autem cum indignanter audire vix vellent Episcopus, & Abbatem potius duris verbis impeteret, flexi. Abbas genibus, cum moderamine verborum dixit: iudicem contra te (ô Prapostite) in terra habere non possum: & ideo contra te Deum summum iudicem interpello, ut intra quadraginta dies uterque nostrum compareat coram illo, sententiam promeritis accepturus. Ad hoc Præsul cachinnans cum suis irrisit hominem, atque spreuit, & repulit exprobratum. Quid plura? quadragesimo die circa nonam mortuus est dictus abbas: & cum pro eo solemniter*

Hhhh

pulsâ

† Raphael
Volaterr,
in thro-
po, lib. 21.

g Gen. 16.
v. 5.
b. Reg.
24. v. 14.
i. Paral.
24. v. 23.
k lib. 2.
Mach. 7.
v. 17. & 9.

l. Tim. 4.
v. 5.

m Apoc. 6.
v. 10.

n vitæ S.
Eustach.
seu Eusta-
si c. 6. m. c.
se Martio

Pulsaretur, sedens in balneo Prapostus, quasi à circumstantibus, quid hoc esset? moxque quidam ingrediens respondit, Abbatem D. Iacobi modo esse defunctum, & pro eo pulsationem fieri tam solemnem. Idem ergo recordatus Prapostus quadragagesimum diem esse, quasi citatum audierat ab Abbate, consternatus animo, dixit suis, cito videte quid faciam? mortuus ego sum, comparere me hodie summi iudicis aspectibus oportebit. Nec mora, post verba hæc, cum balneum egredi festinaret, in adstantium manibus cum diro eiulatu & vocibus exspirauit: ibi proculdubio respondere compulsus, ubi causarum strepitus cessant, iurisperitorum aduocatio conticescet, ubi nec preces, nec precum liberabunt.

Hactenus Thom. Cantipraten. alias Crabantius in libr. Apum. Cestrensis etiam libro septimo. tradit Innocentium quartum à Rob. Grossetest dicto Lincolnien. famigerato illa ætate Philosopho, quem excommunicarat, & ille ad Deum iudicem prouocarat, Pontificem ad Dei tribunal citans, mortuum quo die mortuus est Robertus, auditamque hanc in Pontificia aula vocem: VENI MISER AD IUDICIUM. repertumque sequenti die Papam in lectulo exanimatum, ac liuidam in eius latere cruentamque plagam, ac si fuisse percussus fuisset, & id accidisse an. 1253. cui consentiunt Matthæus Parisius. Ioan. Buriensis. & alij Britannici scriptores, quorum hoc commentum puto ab hæreticis vel schismaticis eorum operibus fortassis insertum. Nam Neapoli hunc Innocentium in expeditione contra Manfredum mortuum scribit Naucleus, parum Pontificibus adductus *chronic. fol. 2. generat. 42.* & non meminit talis citationis, vt nec Platina, (nō reticurus) nec Monachus Paduanus, nec Paulus Langius Cygnolus Monachus Bozaniensis, sed perfidus hære-

A ticus: nec alter hæreticus Mutius in chronic. Germanorum, Nec ex Catholicis quod sciam Gentium aliarū quicquam, non Onuphius, nec Massonus nec Ricordanus, nec Episc. Nebientis, nec Volaterranus, nec Flavius Blondus, qui accurate de morte & anno mortis eius consentiunt; & omnes fatentur eruditione iustitia, sanctitate Innocent. 4. excelluisse. Relinquit igitur prudens lector fabellam de Innocent. 4. Britan. nis, vt ad Arturi rotundam mensam suauiter eam fruatur Balæus, non tam ingeniosus, quam impius simulum dogmatum fabricator.

B Dico. 2. Periculosum est hominibus non comperto sanctitatu has citationes imitari. Nam facile fallit amor proprius & persuadet nos iniuriam perpeffos, cum non timus: facile etiam latens aliqua gloriola, vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula se immiscet, vt veritatem non videamus.

C Dico 3. lethali ter peccant, qui scienter iniuste alios citant. probatur quia nocent iniuste & grauiter. licenim sugillant eos quos citant, vt oppressores Innocentia. minus etiam constantes graui terrore percellunt, ita vt ex metu mortis possint in morbū incidere & mori. Quod fortassis aliquando corripit.

D Quoad eos vero, qui citantur, existimo duas regulas posse statui. Prima est, si constet eos iuste iudicasse, nec vllum esse dubium de sententia aut facti, propter quod citantur, agitare: tunc posse huiusmodi citationem ab illis contemni. Ratio est, quia iusto iudici præmium à Deo, cuius vicem fungitur, non supplicium est expectandum. Sciebat hoc magnus ille Imperator militum Gundizalus Ferdiaandus de Corduba: Qui cum Taverum obsidens maleficum quendam seditionum, (inquit Louius b) militem ad supplicium duci iussisset: ille multū reluctatus se

6 in viti
Gualdus

iii-

miquissime damnari vociferaretur, & proinde Gonsaluum ad dicendā causam, ad Dei maximi tribunal magna voce citaret: vade, inquit Gonsalvus, festinag, confisus optimo iudici, & causam instrue. Nā ibi pro me aderit. qui oportune respondeat Alfonso frater: qui nuper, ex Serra vermegia, in celū contēdit. Tum enim Gonsaluo nūciatum fuerat, fratrem à Mauri circumuentum, dignam forti pioq, duce mortem appetisse.] Sic ille merito nebulonem iniuste prouocantē contempfit.

Altera regula sit, Quando iudex aliquā animi perturbationem sensit: que ad damnandum, vel mouit omnino, vel ad citius dānandum mouit: vel etiam nō vsq, adeo certa est sententię iustitia, vt non supersit probabilitas contrarij metuit: tunc male facit iudex, si contemnat huiusmodi citationē: recte facit, si diligentius iterū omnia momenta & quacūq, ad veri indagatiōem pertinent, examinet ac perpendat, & reum interim in custodia seruet, vt vel retrahatur prior sententiā, vel maturiore consilio cōfirmetur.] probatur hęc conclusio. (quæ Feuarentij quoque fuit.) tū quia iudices non possunt nimis circūspēcte procedere in re tanti momenti, cum non hominis, sed Dei iudiciū iudicent: et tū quia, qui videbantur nocentes ex allegatis & probatis, eos tēpus postmodū sępe docet fuisse prorsus innoxios. nō opus est exempla proferre, sunt ad manum nō pauca, nec obscura, & tum denique, quia sepius accidit tales citationes nō esse irritas, Scribunt Historici Hispanorū Ferdin. III. Regē, iussisse duos nobiles perduellionis reos ex turri vel rupe altissima præcipitari: illos constāter crimē negasse, quod quia videbant se frustra facere, tandem ad diuinū tribunal prouocasse, regique denūciasse, ibi, vt se ante diem tricesimum, silteret: Ferdinandum postea ipso die tricesimo satis subita morte arreptū a. Germania

A sola multa præbet exempla. Menuercū Paderbronnens. Episc. gra. contumelia Corbeiensis quidam mortuus affecterat: cui Episcopus: REDDITVRVM ALTISSIMO FACTI RATIONEM prædixit. Monachus floccipendus risit Episcopū Ecce moritur antistes: & nihil mali sentiens ante monachus, in ipsa hora mortis Episcopi expirauit b. Paucis annis postea Henric. Mogunt. (vel secundū alios V Vormaciensis) Episc. falso, & per calumniam Arnoldi: accusatus, & per preuaricationem Cardinaliū duorū à Pontif. Eugenio. 3. ad causę cognitiōē delegatorū, depositus ipso Arnoldo suffecto, fuit: sed ad iustū iudicē Deum interposita appellatione, sequenti anno mortuus fuit. Eius audita morte; ambo illi Cardinales obiēre subito: alter digitos prios arrodens: alter in latrinis, Arii morte c. Tempore Henrici quarti, Buchardus Halberstad. Episcopus, & Meginherus Abbas Herfeldes. de iurib. Ecclesiarū litigantes: inuicem ad Dei tribunal euocarunt, & ambo die dicta repente ex hoc seculo migrarunt. Sic olim ex Auentino li. 4. scripseram; sed commentum inueni additum ab Auentino, quod inuicem citarint, solus Meginherus Episcopum citauit, qui solus iniuria fuerat affectus, vt patet ex eius ætatis scriptore Lamberto Saffnaburgens. quem vide, & ab Auentino caue. In vicina Germaniæ Gothia, memorabile accidit illud Ioannis Turfonis, de quo sic scribit Olaus d. *quendam capite plecti iusserat. Is genibus inmixus, enmior iniuste, inquit, teque voco hac hora ante tribunal Dei, vt respondeas, cur me innocentem morti condemnes. Vix autem miser carnifici manu obruncatus fuerat, cum etiam iudex de equo corruit exanimus.*] Ligurię pars nota Italię. ibi Genuentium triremes aduersus pira-

bcraetzius
li. 4. Me-
croppo. c. 4

cConrad.
in Chr.
Mogun-
tino.

dlib. 14.
hist. A.
quilon.
c. 20.

62. Paral.
19. v. 6. &
7.

a Ritus
l. 3. de Re-
gib. Hisp.
Mariana
in Hispan.
Annal. li.
15. c. 11.

6 in vita
Gonsalui

SECTIO II.

De purgatione Monomachia.

Vlla fuit quondam frequentior purgatio ista; quotiescumque criminis notitia seu probatio obscura; vel actor reum prouocabat; vel reus ipse offerebat se, aut suo loco alium: inuentionem quidam Martinæis tribuunt; alij volunt antiquiorem esse: constat etiam Palæstinis in vsu fuisse, ex Golig prouocatione, quem Dauid superauit. Fuit maxime in vsu post Barbarorum in Italiam irruptionem apud Longobardos k, & apud Germanos l, & Francos m & etiam Hispanos n, non ex homicidij tantum causâ (iux. c. vii. § si quis hominem § si quis alium. de pace Constant.) sed & ob aliud quoduis graue crimen, vel magni momenti causam, vt post Bald. communiter DD. censuere. Bald. in d. cap. vii. Alciat. & Oroz. c. ad l. ex huius. D. de iust. & iur. Iulius Ferret. conf. 6 de duello in prin. & conf. 9 nu. 6. conf. 11. num. 3. & 4. & Menchaca libr. 1. illust. 99. cap. 49] Et sanè in iurisiurandi locum propter crebra periuria hoc fuit introductum; coram Ioanne XIII. per Othonem 4. in Romandiola o: sed prius apud Francos iam Carolus Magnus hoc statuerat, quoad causas criminales p, postea ad ciuiles quoque extensum q, vt & apud Moschos r & Danos s, olim in vsu. Ritus duelli possunt colligi tum ex Annal. Boiorum libr. 4. tum ex Tierneis Hist. Bern. Sacri. l. 9. Sed in moribus, & armorum genere præsertim, non idem obseruatum apud singulas nationes plerumque receptum, vt armis militaribus regionis eius terentur, Carolus Magnus voluit vt sultibus: postea receptum, vt res sit optio, & ius armorum præscribendorum. In celebri

tas emissæ biremem Gotholanam accepere; & in Siculorum Gotholanorumque contemptum, extra Drepanum, furcæ noctu rectoré biremis affixerunt. Miser ille diu frustra questus, nihil vnquam se Genuensibus nocuisse: vt vidit plus gentis odium illos, quam æquitatem mouere: præcipuâque mortis suæ causam esse trierarchum Genuensensem, iussit vt se ille intra sextum mensem ante Deum iudicem sisteret. nec irrita vocatio fuit. conducto Ligus tempore mortuus fuit. e. Armoricis Franciscus Dux præfuitis summa crudelitate fratrem ex Anglia redeuntem de medio sustulit; sed vicissim fratris citatione intra annum de medio sublatus, principatum cum vita amisit. f. vix est quisquam cui non sit audita damnatio Templariorum: ex his vnus Neapolitanus eques traditur ad diuinum iudicium appellasse, & Clementem V. ac Philippum Pulcrum Francorum Regem, anni spacio cõcesso, coram tribu nal illud supremum citasse: addit Fulgosus g intra id tempus Clementem repente mortuum, nec multo post Philippum quoque interiisse. Hoc alij ex calculo temporis conantur refellere Sed idem, confirmant Christianus Massæus, & Meierus h, qui Papam & Regem eodem anno 1314. tradunt obiisse, illum 20. April. hunc 29. Nouembris. fuerunt quidem Templarij Anno 1312. in concilio Viennensi, tertia Aprilis condemnati: sed non omnes eodem Anno comprehensi ac occisi: sed quidam sequenti, vt Neapolitanus ille; scilicet anno 1313. cumque 1314. currente mortui sint Iudices illi duo, dicuntur non immerito eodem anno obiisse, quo citati fuere: imo Gaguinus & Æmilius mortuum volunt regem Anno 1313. quem constat Pontifici superuixisse.

Fulgos. lib. 1. c. 6.

Aeneas Sylvius Europeæ hist. c. 43

d. ca. 6.

Meierus l. 2. Annal. & lib. 17. Chron. Malic. c. 6. sentit O uuphr. in PP. Rom. aistor.

E

Alcia de singula. certa c. 2.
k Legelô gob. ut. qualitate quisque def. d. b. ti. de purgareci. ut. de homicidio libe ri homi. nis.
l Lamber. Echaffar. sur. sept. m doct. Guido Pa. ra de deli. 92. Hoio man. l. 3. obseruat. c. 15. Chironias de cil. 607. m. 4. par. ti. 7. & pal. tim. Maria na. u. h. ff. Hispan. o. l. aut. qu. & l. vit. lib. 2. leg. l. 6. c. 14. p. i. metio. aut. 34. q. 11. vi. & l. p. leg. Franci. tit. 4. r. O. aus. l. 1. c. 10. s. 3. axol. p.

illo

illo duello Cambrensi inter Iudæum, qui imaginem Deiparæ vulnerat, & paralyticum, Lex Carolina servata.

Anno enim 1326. Guilh. Tertio Comite Hannonia, Verpa quidam se finxerat sincero animo Christianis sacris baptismo initiari. Iulcepit ex fonte Comes, & Guilh. filiolum nominavit, & apparitorem Curia Montēsis esse iussit. Non dñi post, homo impius ingressus adem monasterij Cambrensis, actus furij, blasphemias in Deiparæ imaginem multas effudit, & (horrendum) venabulo quatuor plagas inflixit, vnde sāguinis statim riuī manarūt; videre faber asciarius quidam, & Monachus laicus Matthæus Lobbius. faber ascia caput findere Iudæo parabat; sed à monacho prohibitus, rem detulere igitur ad Abbatem Ioannem de Montibus: is ad Comitem. Iudæus pertinaciter tormenta elusit. Sic dimissus: quadriennio postea ab Angelo apparente, quidam senex nomine Ioannes Flander Estinnensis, & septennio iam ex paralyti clinicus iubetur Iudæum accufare, & duello prouocare. Bis monitus, Parochi iussu senex rem adhuc differebat. Tertio illi ipsa Virgo quinque illis plagis confauciata se videndam præbuit; & imperat monomachiā. Plenus spe ac fide senex adit Cambrenem, cernit in imagine vulnera, quæ in viso, accedit Comitem, accufat recutum, dies pugne dicitur, arma rudes fustes & leuta lignea, supersunt hodie. Iudæus vesco corpore, serox viribus tibiales fascias tintinnabulis cinxerat, & sic senem ridebat. Sed iuuit athletam suum Deus tam impar commissus, æger sanum, debilis fortem, senex iuuenem prostravit: & horrende blasphemantem, conuictum, sed non pœnitentem: comes iussit caudæ equinæ alligatum

A trahi ad patibulum, & capite deorsum, duobus ad latera molossis cum rabide laniantibus, appensum subdito igne fumo interire. [narrat fufe Robert. Hauportius duabus ea de re libris carmine conscriptis.] Hispani semper militaria arma retinere, vt ex cunctis eorum Annalibus patet. Duellorum tum inter Principes pro regno, vt inter Corben & Orsuan Hispanos apud Liuium; & Edmundum Anglum & Canutum Danum Reges apud Polydorum, Hundingum & Roheum Dania reges apud Crantziū, Petrum Aragonium & Carolum Andegauensem apud Antonium, & pro principibus inter priuatos: vt Charellum & accusatorem reginæ Gondilbergæ b; pueri quoque pro vxore Henrici tertij contra gigantem c; & Burchardi contra Conradum iactantem se cum regis nepte concubuisse, anno 950. apud continuatorem Regionis: item inter priuatos, vt coram Othone I. quando disceptatum, vtrum in successione auorum essent nepotes cum patruis, vt patrem suum representantes, admittendi, & vicere, qui pro nepotibus pugnant d. Mira sæpe in his accidere duo tantum narrabo. Vnum ex fide Dubrauije; Radislaus, Curimensis Princeps Mistibogij filius, per iniuriam inuaserat Bohemia fines, coactus à suis tandem optimus rex Venceslaus militem collegit, cum iam dimicatura essent acies. Si aliter, exclamat Venceslaus, nisi pralio res componi nequit, cur non potius sine insontium sanguine: ipsi inter nos singulari certamine decernimus? Nulla sit mora, loxiculam super cilicium vestem induit, parueque cersiculo succinctus Venceslaus in arenā prodit: at Radislaus c. raphraclius hastatusq; cum in genti mai. harsa se infert. Venceslaus signo crucis frontem pingens subito angelos vidit, atque hanc vocem, velut ab homine promptam, au-

Liuius l. 28. & Plutar. in vita Scipionis Polydori Virg. l. 7. hist. Angl. Crantzius l. 1. c. 21. & 22. Daniq. D. Anton. p. 3. tit. 10 c. 4. §. 8. hist. sum. & Riccius l. 3. hist. Neap. Proissar. Chron. l. 1. & Paul. Dia. hist. Longob. l. 4. c. 16. c. Naclerus gene. 35. d. Viti chindus l. 2. Vincetius l. 24. speculi c. 70. l. 1. Hist. Bohem.

dit: Ne feri. & repente Radislaus humi pro-
 cumbens, veniam audacia poposcit, seque po-
 testati victoris permisit. Alcuans prostra-
 tum Venceslaus monuit, data venia &
 dignitate ei restituta, vs contumaciam in
 obsequium debitum verteret, ne post gra-
 uis ab irato numine plecteretur. Hic
 Deus miraculo iustitiam causam decla-
 ravit; quando miraculo Deus non fa-
 uet, fieri solet, vt vel maneat dubia res;
 vel iustam fouens causam succumbat.
 Prius in pugna duorum Hispanorum
 Nobilium accidit tempore Alfonso
 Regis: qui Petri Regis Castellæ pater.
 Hi fuere Ruy Paez de Viedma, & Pay
 Rodriguez de Auila, ille hunc proditi-
 onis accusauit: hic illum sceleris gra-
 uioris vicissim recriminatione pulsa-
 uit. cum ventum esset ad duellum, tri-
 bus continuis diebus ab ortu solis ad
 occasum pugnarunt, multisque se vul-
 neribus affecerunt, & dubia profus:
 nec in vnum alterumque inclinante
 victoria: vtrumque rex innocentem
 pronunciauit, & æquali virtute prædi-
 tos amicos esse voluit, Narrat fulc Pet.
 Maxia f. Sic etiam dubia mansit Zamo-
 rentium causa, quos proditionis accu-
 sabat Did. Ordonius de Lara, innocen-
 tes contendebant Arizæ Gonfaliij filij:
 quorum cum duos iam Ordonlus oc-
 cidisset, tertioque vulnus lethale infli-
 xisset, faucibus cadens equo habenas ab-
 errante gladio præcidit, equus Ordo-
 nium inuitum extulit extra monoma-
 chia septa, quod victi indicium. Sic
 ille non victor, equi culpa: non victus,
 propria virtute. Iudices sibi N. L. pro-
 nunciarunt. *Marianal. 8. Histor. Hispan.*
 Multos quorum causa iusta erat in
 monomachia sæpe succubuisse docent
 post Innocentij III. rescriptum, cap. 2.
 de purgatione vulgari & Regis Rotharij
 l. i. lege LONGOBARD. titu. de monoma-
 chia, etiam IOANN. BAPTISTA

Silu. var.
 lect. p. 2.
 ap. 10.

A SVSIVS g, & VRREA HISPANVS h.

Hæc vt est, repugnat omni iuri; quæ
 est communis DD. iententia, citra
 Paridem à Puteo, vt docent recentio-
 res scriptores non pauci, nempe Lancel-
 lotus Conrad, libro 1. templ. iudic. capite 1.
 §. 3. vers. duellum prohibere, & tractatu.
 de duello, in præfat. Menchaca libro 1.
 illustrum questionum c. 12. & cap. 49.
 Vuius lib. 1. comm. Opinion. lit. D. vers. du-
 ellum. Petrinus Bellus p. 19. de re militari.
 titu. 2. à num. 128. Iulius Ferrerius consil. 1.
 numero 3. & 6. consi. 2. numero 4. cum seqq.
 cons. 8. numero 4. consi. 20. numero 10. & i-
 dem sapij. in tractatu de duello. Alciat. l. 5.
 respons. cons. de duello. Quod repugnet
 iuri naturæ, docent optime SVSIVS
 d. opere. & Antonius Bern. Mirandula-
 nus libro suo contra Possesumum de expugna-
 tione singular. certam. & PETRVS
 MESSIA p. 4. varia lect. cap. 9. Quod
 iuri ciuili: probant communiter DD.
 ex l. i. c. de gladiator. libro. XI. quamuis
 ea lex hoc non conuincat, sufficit tamen,
 quod nulla ROMANORVM lege
 sit hæc monomachia purgatio appro-
 bata: cumque iuri naturæ repugnet,
 constat omnem consuetudinem in cõ-
 trarium inualidam esse, vt recte Cano-
 nes dicunt. Quod iure diuino & sa-
 cris litteris prohibitum sit duellu, probant
 ex omnibus locis, quibus prohibemur
 Deum tentare, & quibus prohibemur
 occidere. Apertior est probatio iuris
 Ecclesiastici seu diuini positui. Nam &
 olim hoc canones prohibere, & apertissime
 Concilium Trident cuius hæc sunt verba;
 Deestabilis duellorum vsus fabricante
 diabolo, introductus vt cruciat a corporum
 morte, animarum etiam perniciem lucretur,
 ex CHRISTIANO orbe penitus exterminatur:
 Imperator, REGES, DVCEs, PRINCIPES, MAR-
 CHIONES, COMITES, & quocumque

gl. de in-
 iustitia
 duelli
 h. l. de du-
 ello.
 E.

cap. a. de
 clenc.
 pugn. in
 duello
 ciar. de re-
 sponso de
 duello. &
 in citat.
 & Pet. ma-
 thæus in
 Notis ad
 Bullam
 Gregor.
 XIII. mo-
 laudan. de
 Tam. te-
 uera hoc
 illa semp-
 tura pati
 vigeat
 p. teter-
 uor. c.
 toto titu.
 ferme de
 purgatio
 vulgari.
 tit.
 de cler.
 purgatio
 in duello
 c. monoma-
 chian
 a. q. 4.
 alio

alio nomine Domini temporales, qui locum ad monachiam in terris suis inter CHRISTIANOS concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac iurisdictione & dominio civitatis, castri aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur: & si feudalia sint directu DOMINIS statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, & qui eorum patrum vocantur, excommunicationis, ac omnium honorum suorum proscriptio, ac perpetua infamia pœnam incurrant, & ut homicida, iuxta sacros canones puniri debeant, & si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli, tam iniure quam facto dederint, aut alia quacunque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis, ac perpetuo maledictionis vinculo tenentur: non obstante, quocunque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili.]

Damnat eundem abusum sub excommunicationis pœna, quoad subditos tantum Romanæ sedis, Iulius II. anno 1508. mense Aprili, & rationes addiderat damnationis bene multas & graves, primo quia hoc fiat humani generis inimico instigante. 2. quia hinc hominum mortes repentinae, & animarum perditiones, & nova inter aditantes amicos pugnantium odia & altercationes, & ex vno inconuenienti plura oriuntur, in animarum & corporum periculum, generisque humani iacturam perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. 3. quia CHRISTVS docuit DEVM non esse tentandum. 4. quia hominem homini insidiari nefas. 5. quia gladiatoria munera, & huiusmodi purgationes vulgares à religionis nostræ pietate damnantur. 6. quia cruenta huiusmodi spectacula à canonibus PONTIFICVM, & imperia-

A libus legibus sunt prohibita. Denique GREG. XIII. laudatissimus PONTIFEX ad omnes CHRISTIANOS voluit pertinere hanc probationem, ut & Concilij Tridentini patres eam extenderant; & quod illi de solemnibus, siue publico duello sancuerant, hoc ipse prudentissime ad priuatas, & non solemnes duellationes, propter easdem causas, quæ in ijs quoque cernebantur, porro producendum sibi censuit a anno millesimo quingentesimo octogesimo secundo nona Decemb. his verbis; crescente hominum malitia facinorosi non desunt, qui quod publice prohibitum est, priuatim exsequi non dubitent, dum sic pœnas prædictas eludere se posse arbitrantur. Nos ad hæc euertenda plenius euidentiusque, prouidentium esse rati considerantesque, duellum priuatum, non minus cruentum, & anima & corpori noxium esse, quàm quod publice perpetratur: auctoritate Apostolica statuimus. (1.) illos, qui ex condictione, statuto tempore & in loco conuento monachiam commiserint, etiam si nulli patrum socijve ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullave prouocatoria littera, aut denunciationis chartula præcesserint, censuris & pœnis omnibus à dicto concilio propositis teneri, perinde ac si publico & consueto abusu singulare certamen iniuisset. (2.) volentes etiam locorum dominos, si certamen ex condictione huiusmodi permiserint, aut quantum in se fuerit non prohibuerint, (3.) omnesque illud fieri mandantes, instigantes, consilium vel fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, comitatum, & alia subsidia scienter subministrantes, aut (4.) ex composito spectatores vel socios quouis modo se præbentes eisdem censuris & pœnis subiacere, etiam si illi qui ad locum destinatum pugnaturo accesserint, impediti pugnam non commiserint, si per ipsos non stererit quo minus illa committatur. Non obstantibus, &c.] Ex quibus sane apparet, qui hodie priuatis prouocationibus in hanc

a Bulla
quæ incipit
ad tollendum
deter
stabilem.

excommunicationem, nulli referuatam, incidant. Videor autem mihi ex verbis vtriusque prohibitionis quædam colligere non vtilia obseruatu. Primo illos quoque incidere, qui dicunt, *Veni ad talem locum: egote illic expectabo*: nam isti certum tempus constituunt, illud ipsum præfens; sicut crastinum, qui dicunt cras tali hora, &c. Secundo Principes non prohiberi hanc licentiam concedere infidelibus; tum quia sunt extra curam Ecclesiæ, tum quia Concilium expresse dicit; *inter Christianos* non prohiberi iustum bellum gerentes Principes, quam possunt causam prælio decidere, eam paucis committere per duellum definiendam, hoc enim tunc in belli locum succedit: Nō tamen liceret illis animi causa, vel gloriæ solius ad ostendendum robur militum facere; sicut olim fecerunt Ioab & Abner: nam vox, *ludere*, illic significat prolusionem pugnæ. Instituebatur enim hoc, vt arbitror, quasi diuinatorium quoddam victoriæ præiudiciū, quo Germanos olim vt solitos Cornel. Tacitus testatur. Quæ ipsa diuinitio est prohibita: Et sicut pro sola gloria humana bellum non licet suscipere, sic nec duellum licet permittere.

4. Quoad consulentes, ex Gregorij verbis intelligitur, eos dumtaxat incidere, qui suadent affirmatiuam, non vero qui duellum dissuadent; & ad hoc consilium conscriberent, vel darent, hi enim non peccant, s. quoad spectatores; non incidere, qui illac transeuntes obiter adspicerent certamen: vel subtiliter ex instituto eos fuissent comitati; vt certamen impedirent: ideo enim additur, *si per ipsos non fuerit*, &c. ipsos scilicet spectatores & socios, &c. vnde 6. inferitur, eos qui comitarentur vel lociarent, incurfuros, etiam si non sit pu-

2. Reg. 7
v. 15.
lib. 10 de
noribus
German.

gnatum; quando conati sunt efficere, vt pugnetur, vel saltem si poterant, non impediuerunt ipsi, sed maluissent pugnam conferri. Hæc saluo rectius sententium iudicio, de re quotidiana. Quidam asserunt etiam à Sanctissimo Domino nostro Clemente 8. hodierno P. M. bullam quandam de Duello editam quam nondum potui nancisci. Habes in compendio bullarum nuper Venetijs edito.

SECTIO III.

De purgatione vulgari per ignem.

Hæc triplex fuit, per rogum, per prunas, per ferrum, hoc est vomeres seu lateres, seu coticulas vel chirothecas cā-

dentes. Innocentia probabatur, si illafus quis abiret: sin, nocens habebatur, hanc inuenio aliquando sponte susceptam, aliquando iniunctam prouocato. De ferro candente obrinet hodie apud laponios, vt docent epistolæ nostrorum, vna P. Luisij Eroes scripta anno 1595, narrat illustre miraculum, quod accidit Omuræ, in hanc sententiam. Fuerat Christianus quidam degens inter ethnicos accusatus furti: & quia hoc crimen seuerissime castigatur in Laponia, sic vt de eo, quantumuis minimo, conuictus, morte cum nulli venia spe mulctetur, nec tamen possunt hunc Christianum vere conuincere, ecce mox gentiles eum obsident, & dum aliud non possunt, importune compellunt, vt ritu ipsius consueti iuramentum edat, qui eratur, vt in folio chartæ sub scripto scriberet, quod erat iurandum, deinde folio in palmam manumque deposito, imponeret ferrum candens, vindictam & iram Chamis imprecaretur, si obiecti criminis reus foret. Quod si manus forte ambratur, auiunt experientia probatū

eum

eum noxa esse reum, si vero à lesione cum folio maneat immunis, esse innoxium. Cum igitur hic Christianus in hac angustias adductus esset, quippe vel iurandum illi erat, vel repudiat o iuramento, quo se reum faciebat vitia discrimen adendum, innocentia sua confusus dixit: fas sibi non esse, vitiope Christiano, per falsum Deum Chamis iurare, sed tantum per verum. Consentunt gentiles, ut per suum Deum iuret. Ille ergo signo crucis in folio expresso, ferroque candenti imposto, quia id facere cogebatur, magna animi presidentia ferrum manu constrinxit. Res mirabilis, nec manus, nec folium ambucitur. Itaque non solum solutus est poena, quam gentiles illi minabantur, verum etiam culpa, quam falso illi impingebant.

Haecenus epistola Latine edita Moguntiae anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo. plane verus hac purgatio & celeberrima fuit. Sed in Francia tantum licita in causis saecularibus, ut colligitur ex epistol. Tuonis. 91. & 251. Inuenio ferrum istud ignitum vocatum, *iudicium*: quod nomen arbitror commune fuisse instrumentis omnibus harum vulgarum probationum. Petrus de Loyheyr. d. formulam nobis proponit ex sancti Mauritij Andegauensis archiepis istam: *Nostamen sustinenter muniti denarrationem & discussionem istius causa nostra sepius in audientia omnium illis adstantium offerebamus & paratos nossemper esse ad omnem iustitiam praeserebamus: cum ecce quidam de hominibus, quos Belajus reclama- bat, Terbalus Peletarius nomine, de parte sua surrexit, nobis nescientibus & iustitia nullatenus dictante, & non per consilium nostrum, qui sponte sua se iudicium portaturum manu sua obtulit. Quod Rainaldus Popardus auunculus suus dixerat sibi, & qua vere portatio illa facta fuerat de anteces-*

A soribus suis, inter canonicos Sancti Mauri- cij & antecessores illius Berlay, sicut in charta nostris continebatur. Et sicut Ter- baldus obtulit, sic paratus fuit, & per ma- num suam in Ecclesia sancti Dionysij apud Duadam, videntibus multis, tam de parte nostra, quam de parte Domini Berlay (quo- rum nomina subternorata sunt) iudicium portavit. Post iudicium portatum Terbalus ille, Deo propitiante, illaesus & sanus omni- no apparuit. Viderunt autem vel iudicium portari, vel manum tertia die de more re- gardari, fere vniversi homines & mulieres de Doado, & plures de hominibus Domi- ni Berlay testes iudicij portati, & ho- minis, Deo miserante, saluati & libe- rati.

Vbi cernis solitos causam addere, quae illos moueret, siue id exprime- re, quod probare per iudicij rationem volebant: vides etiam clericos prote- stantes, ut irregularitatem & censu- ras euaderent incurrendas: si homi- nem ipsi ad hoc adhortati, & mutila- tio vel mors subsequuta fuisset. Memi- nere huius variae leges Septentriona- lium, omnes occupata à Barbaris Ita- lia & Galliis late: apud Radeuicum a fit mentio legis militaris, qua seruus non deprehensus in furto, sed accu- satus, iubebatur vel Domini iuramen- to, vel igniti ferri iudicio se expurga- re.

Leges Francicae & Longobardicae iubebant per nouem vomeres igni- tos, homicidij accusatum se expurga- re. b Slauum postquam veram amplexi sunt religionem, in arboribus, fontibus, lapidibus iurare desierunt: rece- pto vsu, examinandi per Sacerdotes suspecti, ad hito ferro vel vomere candenti. c In Flandriam quoque hanc legem, Philippus Comes tulit. ano millesimo centesimo sexagesimo

alia rerū
Fid. c. 26

b Lōbard.
l. i. tit. ii.
de patric.
Francica
lex, l. 4. c.
56.
c Helmolt
Hist. Sla-
uorum, c.
84.
d Meier.
Chron.
Flandr.
1

quarto. d. Si quis vulnus in nocte acceptum alii imputauerit, si scabimus dignum videt ut ferro candenti se excusabit accusatus: si auferit, manum perdet. Item: si fur vocatus accusatus fuerit ferro candenti se excusabit, si culpabilis permanferit, suspendetur.] In hoc iudicio non fuit certus vomerum numerus, vt nec formæ ferri certa species vel pondus præscriptum, vt ex varietate Iudiciorum patet. vt plurimum Francica consuetudine vfos puto in ferri consecratione siue imprecatione, quæ fuit talis, Deus iudex iustus, qui auctor es pacis, & iudicis aequitatem, te suppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iustam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam benedicere & sanctificare digneris, ita vt si innocens (de prænominata causa, vnde purgatio querenda est) hoc ignitum in manus acceperit, illa sus appareat: & si culpabilis atque reus, iustissima sit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declarandum, quatenus iustitia non dominetur iniquitas, subdatque falsitas aequitati. Per Dominum nostrum e] In Antigona, Sophoclis, custodes corporis polynitis, accusati negligentis custodiæ paratos se dicunt innocentiam suam comprobare, & ferri candentis contractatione, & per pyram ambulatione, & iureiurando.

ὁ μὲν πρὸς αἰγὴν χερσὶν,
ὁ τῶν δὲ ἱερῶν ἢ, καὶ θεὸς ὀρκωμοτῶν.

In concilio Triburiensi docemur f hanc probationem in Germania non fuisse nobilium, quibus iuratoria duodecim ingenuorum contestatio sufficiebat: sed ignobilium. Verum historia testantur etiam nobiles eam sæpe subituisse, aliquando per laminam, aliquando per chirothecam, aliquando aliter. Anno millesimo ducentesimo decimo quinto. vel circiter 8, Con-

A rad. Marpurgius inquisitor Apostolicus, si accusati de hæresi negabant, iudicio ferri candentis experiebatur, & si amburebantur, eos porro committebat rogo. Quod ab illo contra Canones perperam factum: si factum, fuit. Iam enim id Stephanus V. prohibuerat, vt postea dicemus. Caroli tertij Imper. vxor Richarda fuit infimulata adulterij, sed candenti ferro crimen diluit h, sic Kunigundem Henrici II. vxorem se expurgasse constat: in eo tamen dissentiunt historici, quod quidam velint eam calasse pedibus nudis i, alij vomeres sex manibus tulisse k. Quare nisi dicas eam successiue manibus tulisse, & pedibus calasse: Crantzium à seipso dissentire necesse est. Nonnullos alios de iuvene Georg. Pachymeres massam candentem, manibus inuocuis gestasse commemorat. C Emmam quoque Angliæ reginam nudis pedibus super ignitos vomeres ad contestandam pudicitiam ambulasse scribit Polydor. Angl. hist. libro octauo. Plus est, quod scribit Saxo Danus l. in Rugia ad fidem conuersa, matronam quandam, per iniuriam à coniuge adulterij infimulatam: cum purganda infamia gratia admoisset candenti lamina: subter ferrum, quod erat exceptura, perinde atque innoxia manus contactum fugiens. neglecto pondere, sublimes se exsult, penduloque motu gradientis femina incessum comitans, cum ante aram iactandum esset, inter religiosam adstantium admirationem proprio impulsu humi accidit. D

E Exempli vero memorabilis & fidei coniugalis specimen, nobis duo coniuges, Mutinenses Comites, æterna dignum historia, Orhone tertio imperante, exhibuerunt. Mariam erat hic nactus vxorem lubrica fide, con-

g Annas. Boior. l.

f ca. Nob. l. 2. q. 4.

g Trithe. in Chron. cap. 22.

b Ansal. Boior. d. lib. 4.

g Fulgol. l. 8. ca. 1. & Crantzium l. 4. Saxo. ca. 33. k Crantzium l. 4. Metro-pol. ca. 1. tunc d. cap. 37.

ll. 14. hist. Danor.

scientia nulla: hæc, vt noua Phædra, Comitem Mutinensem in amplexus trahere conata, repulsam vertit in furorem, & odio eius quem impotenter amarat inflammata; crimen suum in innocentem regessit. Nec latuit dolus Comitem. hinc amor in Imperatorem, inde vrgebat honor proprius, celsit honor amori: quia Cæsaris honorem vitæ suæ proponebat. Coniugi tamen suæ, mulieri prudentissimæ, & quod rarum, forti, conatus Augustæ, responsum suum: calumnias illius, periculum suum aperuit, decretumque sibi dixit, mille mortes oppetere potius acerbissimas, quam tantum Imperatoris sui, de incontinentia & perfidia Augustæ natum, dedecus in lucem proferat. Proinde illam se, si quid de ipsa bene vnquam meruerit, obtestari: virili constantia sexus & coniugij oblita, sententiam, quæ impendebat, mortis ignominiosæ vt perferret: se necato coniugis animum & memoriam resumeret, & animo imperterrito nomen mariti ab ignominia liberaret. Non diu post Comes culpam Augustæ, suo capite, luit, creduli Proeti iudicio condemnatus. Cõuentu deinde Imperiali apud Roncalias instituto, quod die viduis iudicabatur: Mulier prodit, & coram confessu ex lege Imperatorem ad talionis poenam vocauit, eo quod maritum suum iniuste de medio sustulisset. Otho admirabundus: *At tu quoniam pacto, inquit, viritui, quam tãtis innocentiam, comprobabis, Candenti, inquit illa, lamina, adfertur* Othonis iussu ferrum bene ignitum: adlatum vidua sine noxa cunctis intuentibus apprehendit manu, & tenuit: Externauit miraculum Imperatorem, adeo vt se quidem supplicij dignum profiteretur, sed moram polceret

A aliquam subeundi. *Triples vadimonium differo, (illa respondit) regine supplicio solum posco, cuius nefaria calumnia me marito, te fidissimo milite, temp. ciue strenuo spoliavit. Cunctis æquissimum visa petere. Augustus eam collaudat, & pro dilatis sibi vadimonij, quatuor in Hetruria castris donat: Augustam vero, quæ Veneris igne male arserat, carnificis manu in rogam coniectam, iustis flammis absumi iussit* *a. Carolo Caluo Francorum Rege, Ludiuci Germanorum regis terras, nepotibus suis per nefas eripere conanti: Germani primo deprecari vim, & Francis adferri igniti iudicium vocatis, cum illæsi Germani redissent, nec ab ambitioso Rege, quid quam æqui bonive impetrare valerët, sumptis armis illum re infecta, multis amissis vltra Rhenum iterum compulerunt* *b. His fauit, contra, idem iudicium duodecim vomerum, interfectores Christiani Comitis de Oldenborg in Saxania, prodidit, & in rotam misit* *c.*

In Saxonie quoque oppido Vittenbergo, excitati publici incendij crimen, impactum fuit cuidam: ille & iuraturando, & iudicio se innocentem probauit, cum enim longo itinere ferrum candens manu retulisset, illudque illæsus in terram deiecisset: ecce tibi ferrum ex omnium oculis fugit: sed eo ferme anno exacto, quum quidam alius, qui incendij conscius erat, silicibus viam publicam in oppido pauperet, ferrum in arena abditum prodit; manumque valide amburit. mirantur omnes, & vomerem illum recognoscunt, & reum ad iudicem abripiunt: qui quæstione admota verum exsculpsit, & cruribus fractis noxiæ rotæ impoluit *d.*

a Gothiffr
Viterb. 10
Chron. c
Cranzius
lib. 4. Sz
cu. 26.]

b Paulus
Æmyl.
Annal.
Francor.
lib. 3.
c Alb. Crã
zius lib. 7
Metropo
cap. 14.
d Crãzius
l. 8. Vand.
ca. 30.

Aliud æque mirandum apud Cæsarium, libro decimo. miraculor. capite trigesimo quinto: his verbis descriptum reperitur: Referre solet Dominus Bernardus de Lippia, quandoque Abbas, nouisse se piscatorem in Episcopatu Traiectensi, qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium, tempore quodam in Synodo imminenti accusari timens statim ad Sacerdotem veniens, magis, ut post patuit, timore poena, quam amore iustitia peccatum confessus est, consilium quasuit & inuenit: habes (inquit Sacerdos) firmum propositum, numquam peccandi cum illa, candens ferrum secure poteris portare, ipsumque peccatum negare. Spero autem, quod virtus confessionis liberabit te. Quod ita factum est cunctis stupentibus, quibus factum innouerat.

Læsus tum ab igne non fuit: sed cum postea peccati iterandi in recidivam voluntatem incidisset, & gloriaretur se non magis adustum fuisse à ferro illo candenti, quam ab aqua fluminis in quo tum nauigabat, aquamque manu hauriret; candentis ferri vicem egit aqua algida, & manum adulsit pelle tota detracta. Sequenti etiam capite, idem narrat de quodam pessimo hypocrita, qui peregrinationis pallio scelera contegebat, is ab alio quodam nefario homine nummis conductus hospitis à quo benignus habitus ædes incendio absumperat, bis exceptus, bis pro gratia incendium immisit. Territus Dominus multos detulit, de quibus suspicabatur: qui omnes expertes culpæ candenti ferro illasi se expurgarunt. domo tertium ædificata, ferrum in quendam domus angulum abiectum iacebat. Venit post aliquod tempus pseudouiator ille, tertio humane excipitur, videt ferrum, ro-

A gat, Cui vsui? Audit ab hospite, quid illo actum. Quin, inquit, illo deinceps ad alios vsus, teris ne iaceat otiosum? Simul manu comprehendit: sed illud repente incanduit, & manum valide adulsit, ille cum eiulatu abijcit. Hospes admiratione percussus, merito suspicatur hunc bis exulstarum ædium reum, ergo comprehensum sistit iudici, iudex eculeo, falsus omnia incendiarius in rotam agitur. Tam admiranda sunt Dei iudicia.

B Verum quærat aliquis an numquã hæc purgatio sefellere? Immo memini S. Luonem pro incerta habere. Nam Epist. 74. agens de hac ferri igniti proba, negat conuictum adulteri militem, cuius manus iniusta fuerat. Caeterum (inquit) militis nullum tibi ferrum præbet argumentum, cum per examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos innocentes sæpe damnatos. Præterea cum talis examinatio sit in Deum tentatio, non est mirum, si diuino iudicio deseritur, cum in auctore & sine iudiciali sententia ab aliquo suscipitur.

C Sed habuit Iuo pro incerta, tum deum, quando priuata auctoritate susciperetur, tuoc etiam illicitam credidit, ut docet aperte Epist. 254. quando fit, sine con. lio, ut ait, & non præcedente iudiciali accusatione: licitam vero esse volebat, quando præcedente ordinaria accusatione omnino humana desunt testimonia, nec aliud ad veri indagacionem quis habet quod faciat: & hoc calu se iudicem illa vsurum aperte profitetur Epist. 251. Sed aperte Canonibus Iuo repugnat, illis ipsis quos citat, qui absolute asserunt tali inueltigatione abstinendum, & delicta tantum ex confessione rei & asserzione testium punienda: nec de

multis

multis præsumendum iudicium, sed ea Deo iudici relinquenda. Sed obijciens argumentum Iuonis à simili: *Iurare omnino prohibitum lege: tamen à D. Paulo terminandis litibus permitti. Sic quod canonibus prohibitum, eadem ex causa, & exigente incredulitate humana posse fieri.*

Respondeo dissimilem esse causam. Nam iniurandum in iudicio fieri lex nunquam prohibuit, imò vetus discretè præscripsit. Sed omnes superstitiones adiuuentiones, vt per se malas, diuina lex semper prohibuit: tales autem esse has purgationes STEPHANVS Pont. clarissime definiuit, vt seq. q. ostendimus. Illud etiam miror Iuonem Epist. 91. in causis Ecclesiasticis eam non recipere, quasi in laicis causis seu sæcularibus non eadem subit tentationis DEI, vna ex parte periculum; & præter illa veri indagandi necessitas, non æque in Ecclesiasticis occurrat: plane hæcanti similior & dubitant hæc in re, quam docenti aut defnienti fuit. Pergamus ad reliquas narrationes.

Aliud ergo adscribam ex eadem, è qua pleraque reliqua, admirandorum fecundà Cranzij vna, de Rollone Normannorum duce, qui Robertus postea vocatus. Nouerat suos in latrocinia, furtis, rapinatque propendere: idcirco seueras de his leges tulit: quarum metu pollicens sibi securitatem omnium iussit rusticos intrepide rusticanti operis instrumenta in agris relinquere.

Quidam ex agricolis domum reuersus, ab importuna vxore rogatus, cur instrumenta non apportaret, ducis præceptum obiecit. At illa furtim ex agro instrumenta subduxit, & abscondit, vt maritum redderet

cautior em, reuersus vir in agrum, vbi non reperit, qua reliquerat, rem ad loci præfectum defert, ille ad ducem, vocatus à Duce rusticus, pretium accepit amissorum. Iubetur præfectus ignis purgatione adhibita furem explorare. Primus conatus irritus fuit, nam ignis furem non prodidit, licet omnes rustici subissent scrutinium. Tum Dux, versus ad Episcopum, Deus inquit, Christianorum, si est conscius secretorum, cur furem non prodidit? Episcopus necdum bene firmatum in religione non corripuit: sed causam præterdidit, quia ignis nondum furem attigisset. Iubetur diligentius inquirere præfectus etiam apud vicinas villas. Nec sic quisquam repertus est. Vocatus à Duce rusticus, an cui indicaret, rem in agro esse rogatur: ille nemini, præterquam vxori dixisse respondit. Vxor questionibus ad mota furtum fatetur. Tum dux marito clam vocato, Sciebas, inquit, vxorem furacem esse, an non? Ille sciebam, inquit. Cui Dux, cur ergo aut non puniisti, aut non indicasti? ergo iussit ambos suspendio necari. Et hac seueritate legem sanxit. a

Memoriæ etiam occurrit factum Catholici Hispani Arianum Gothum tempore LEOVIGILDI ad probationem ignis prouocantis, cum enim verbis & rationibus nihil proficeret, Est, inquit, argito meo annulus aureus: ego cum in ignem iacio, tu candentem collige. Proiectumque inter prunas annulum ita igni permisi, vt eis similis cerneretur. Conuersusque ad hereticum ait, si vera est profectio tua, sume eum ab igne. Illo autem resistentem, ait, Immensa Trinitas Deus, si quid indignum te credo, ostende: certe si reuera est fides mea, nihil mihi præualebit hac incensa saua. Et ablatum ab igne annulum diuissime palma sustinuit, & nihil est nocitum. Hæc Greg. l. de gloria confesso, 14. verbotenus. Sed hic conteltatio fideiinceræ fuit, non

al. 2. Nox
ueg. c. 27.

iudiciaria inquisitio. Verum enimvero non immerito hæc expurgatio semper bonorum & Deum timentium conscientias punxit. Legimus enim de Roberto Cantuariensi Episcopo, cum Rege Eduardo persuasisset, vt Emmam matrem adigeret: ob suspensionem stupri cum Aduino Vintoniensi Episcopo commissi, ad hunc se modum expurgaret, & ea igne maneret illæsa; timore correptum in continentem ex Anglia fugisse, ibique animi mœnore breui contabuisset. *b*

b Polydo
Virg. l. 8.
Hitt. An;

*in vita B
toã, Elec-
molyr.
mense 11.*

Non dissimile fuit iudicium per brunnas, quas vel in sinum coniciebant, vel manu ferebant, vel calcabant. De monacho quodam, qui vt meretricem, Porphyriam seruaret, & monasterio alicui commendaret, nihil veritus fuit eam secum abducere, & propterea in omnium irrisionem, & execrationem incidit, quas; cum meretrice consuesceret; narrat Leontius *e*, eum cum a grotasset, & mortem præsentiret propinquantem, coram plurimis iussisse adferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, & eos accepisse carbones, & infudisse in sinum, & omnibus audientibus dixisse; *Benedictus Dominus, qui olim rubum seruauit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit hæc, quæ est in igne vrendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vita mea. &c.* Iudicium idem in Gallia subiit Briccius D. Martini in Turonensi sede successor. Hunc enim populus reum peragebat stupri cum muliere religiosa professionis commissi, quæ lintamina Episcopi lauare solita, ex aliquo improbo pepererat. Briccius iussit ipsum infantem nondum menstruum in medium adferri: & coram populo interrogauit, num ipse pater eius foret?

A respondit infans, eum non esse, sed alium quem non nominauit. Fiebat id virtute diuina, sed plebs dæmonis opere adscribebat, Prunis itaque candentibus bitrum implet Briccius, & tota desert vrbe illæsus: sic se à libidinis carnalis flagitio alienum professus, quem admodum flammis vestimentum intactum. Nec tamen furentibus persuasit: sed ab Episcopatu fuit deturbatus. *d* **HARRALDVS** etiam **HYBERNVS**, se Magni Regis Norægiæ, qui Hyberniâ bello vexauerat, filium probauit incedens nudis pedibus super ardentem prunas. *e* Nec humano in corpore tantum hæc exploratio obtinuit; sed alijs quoque in rebus. Nam Eulalium monachum fiscella palmea in ignem iniecta, & illæsa permanens, suspicione criminis absoluit. *f* Rosis vero fidei Catholice veritatem, missus ad eos à Basilio Imper. Episcopus persuasit, cum ipsis postulantibus, liber Euangeliorum in caminum ardentem missus, & per multas horas ibi relictus, tandem igne extincto integer, nec villo afflatus ardore fuisse repertus. *g* De **MISSA D. ISIDORI**, siue, vt vocant **MOZARABVM**, memorant non dissimilia **TOLETANI ANNALES**. *h* Qua de re **IOAN. MARIANA**; **COMMUNI CONSENSU DE GOTHICA** præter rationem antiquanda actum. Tentatum id quidem aliquoties erat, neque tamen successerat, & post nonnulla. *Visum est controuersiam ignis iudicio permittere: sic eius sæculi mores errant rudes & agrestes, neque satis expensæ ad CHRISTIANÆ pietatis regulam. rogo in platea accenso, liber vterque ROMANVS & GOTHICVS in ignem proiecti. Et Romanus quidem continuo ex igne profuigit, id populus victoriam interpretabatur: nam liber alter sub flammis & igno diu permanens, illæsus inuenitur est. Rege arbi-*

d Gr. Te
ron. l. 1.
lto. c. 1.
belli ex
lto. c. 1.
Fulgol.
Marul.
& ali.
e Saxo
Dan. hist.
17. Clæ-
zius l. 1.
Noru. c.
f Marul-
lus l. 1. ex-
temp. c. 4

g Zonara
o. 3. &
Cedrenus
h vide Vill
legam. in
dispen.
hac de re
post Hil-
pauca
eius Sab
etorum u-
tas.

tro, nihilominus populo persuasum, utramque precandi rationem superis placere: quando uterque liber ex incendio euassisset moluimus, &c.] lib. 9. cap. 18. de rebus Hispan.

M

Qui pyram ingressi probandæ innocentiae causa, multos inuenio. Nam & Sophocles, ut dixi, agnoscit morem. Petrus Massiliensis presbyter, suspectus de heresi, Antiochia ipso die Parasceues, Sacrosanctam Christi Domini lanceam manu gestans, nudus corpore, per coaceruatorum late lignorum struendam ardentem, ignes illas euasit.] Poppo Danus presbyter, in fidei Christianæ probationem, vestem prius cera copiosa illeuit, eamque indutus, in medio populi circo, sic se in flammam intulit, & perlitit sine ullo doloris sensu (quod sancte affirmabat) donec veltis tota corpori circumfusa, intacta flammis cute, in fauillas redigeretur, eo permoti miraculo Dani, duelli purgatione sublata, ignis purgationem introduxerunt, fortassis etiam eos mouit iteratum aliud eiusdem Popponis factum, nam alio tempore, cum verba Danis persuadendis, ut Christiani serio fierent, non satis haberent efficacitatis, percunctatus est: quid si ad candentis ferri tactum manus eius cernerent intactas, essentne consensuri crediturique cunctis succulentibus, Vide: in chroni heca formam iussit ferrumque caedi, idque ignitum ad ferrum. Rubebat igne ferrum ille tamen intrepidus manum immisit ad cubitum, deportauitque ad locum constitutum, Ibi cum ad pedes Regis Sueuonis prociisset, victa manus dedit concio, sponte subiens lanacrum regenerationis. m] A Theodoro Lectore in historia refertur huiusmodi tempore: Martiani duos Episcopos, vnum Catholicum, alterum Arianum, principio verbis disputante de fidei dogmate controuerso: deind

A

Catholicum, conditionem concertatori proposuisse, ut vanis disceptationibus prætermisissis, rogi ignis secum ingrederetur, & fidei suæ veritatem uterque hoc iudicio, Deo comprobaret teste: denique ARIANVM detrectasse ingredi; Orthodoxum nihil moratum, ingressumque ex iplo rogo multis differuisse, & nec minimum vstulatum egressum fuisse.

B

Vera narratio: sed res non sub Martiano, verum sub Anastasio accidit, ut melius à Cedreno & Nicephoro, lib. 15. c. 23. proditum. Iactabat Sauanarola se hoc iudicium subiturum; cum ad rem ventum, substituit alium pro se: neque hoc detrectabat Minorita accusator; sed hoc tantum, ne ille Sacrosanctam tecum Eucharistiam deferret: quod reuera diffidentiae non obscurum erat signum. a Fulgos. auctor est à Ioanne Gualberto Petrum Archiepiscopum Florentinum, prouocatione ad iudicium piræ accensæ, Simoniae condemnatum. b Sed verius est id à Petro Albanensi Episcopo factum, qui propterea, igneus, sicut vocatus, teste Vrspergeni, in Chronic. prius tamen, quam ille Episcopus adhuc crearetur, rem totam adscribam, ex vita ipsius

C

GUALBERTI, ut creditur à BLASIO Melanelio fide integerrima conscripta is postquam narrauit saepe à D. IOANNIS GUALBERTI monach, PETRVM illum Flor. accusatum simonie, & eius fautores ad ignis iudicium prouocatos, subdit tandem; Præfixus itaque locus & dies, quo istud fieri debebat, ut si qui velint, possint coram intueri. Locus præfixus est in monasterio septimi, quod tunc erat ordinis memorati, nunc vero Cisterciensium est. Dies fuit quarta feria prima hebdomada Quadragesima.

D

E

a confer
caq; scrip
pist Guic
ciard. l. 3.
& Volat
terran. in
Antrop.
cum iis
quæ Phil.
Comin.
l. 8. hist. c.
19. qui tē
pore illo
vixit.
b l. 8. c. 1. e
odem fe
re modo
narratur
ex S. Ato
ne Visto
riensi à
Cæsare Ba
roni. to. 14
Annal. an
no Chri
sti 1063.

Modus probationis fuit eiusmodi, vt in loco publico dua lignorum strues iuxta se fierent, qua obtinerent in longum decem pedes, in latum quinque, in sublime quatuor & dimidium, inter virasque vero strues semita inter esset longitudine brachy prius ardentibus constricta, per quam vnus ex monachis transiret. Vbi aduenit statutus dies & hora, inuitatur Episcopus Petrus a suis, vt accedat visurus tanta rei experimentum, ne ciuitas Florentina tam diuturna vexetur altercatione. At ille prorsus renuit. imò si qui charum eum haberent, eos eo accedere vetuit. Sed plebs omnis viriusque sexus, & cleri maxima pars illuc properarunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potuatur effectu, vt quisquam e fratribus per ignem illas transiret, se ipsis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos. Itaque sunt Litaniae & aliae preces à monachis, sacrificium solemniter celebratur ab Abbate illius instituti, clericis & monachis adiuuantibus. Vbi ventum est ad agnus Dei, vnus ex monachis feri aquam sacram ad aspergendum, alius thuribulum, thuri incendendi causa, tertius fasciculas ad ligna inflammandas, quartus imaginem crucifixi. Inuocatur à cunctis Dominus noster Iesus Christus, & Sanctissima Virgo Maria Mater eius pleno ore, vt rei veritas declaretur.

Sacrificio peracto deponit casulam, cruenique manu gestat abbas, qui sacrificauerat. Petrus is quoque dicebatur. Litaniae absolutis, vnus ex Abbatibus eligitur, qui clara voce populo exponat petitionis & sponsonum conditionem. Deinde Abbas Petrus, cum cruce, quam manu gestabat, S. Ioanne interrim coram adstante, & orante, ingreditur per medios ignium globos. flamma in sublimem ascendente, calcitque ardentis prunae, quae erant in via inter lignorum censas instruites. Sed prius quam ingrederetur ignem cunctis audientibus, ita precatus est: Domine Iesu lux vera omnium in te credentium, pe-

A to misericordiam tuam, oro clementiam tuam, vt, si Petrus Ticinensis, qui dicitur Florentinus Episcopus, pecunia Florentinam sedem occupauit: tu aeterni Patris Filius, tu mea salus, in hoc tremendo iudicio, ad me adiuuandum festines, & me illasum sine vllius adustionis vestigijs conserues: sicut olim tres pueros in fornace Babylonica seruasti.

B His dictis per medios penetrat ignes, neque corpori, neque vestimentis vllio adustionis vestigio inherente. Cumque vellet vertere sese, & eadem via per flammam reuerti, à populo retinetur, quippe iam perspicue rei veritatem edocto.]

C Vide mihi sis Lector, quam admirandus Deus in sanctis suis, & quomodo diuina sapientia varios ac multiplices, quasi ludos edat, vt admirationem ac venerationem in cordibus nostris excitet. Volat ferrum & in aere perleat, sequiturque manus innocentis ventus, fugit alium, & candentia seruata multis post mensibus inuenit reum ac punit. Popponi chiroteca est ferrea ignata, quod foret ex leni corio suauius imbuta pigmentis: circa corpus politas eidem adurit vestes, corpore illaeso, edax vis flammæ; sed in Abbatem Petrum (qui postea Episcopus Albanensis) vt simonia detegatur, ne hoc quidem valet, sed Babylonium renouat spectaculum. Idem contigit S. Bonifacio: qui simili miraculo ad Tyranni petitionem per medias ignis strues, illaesus ambulauit; & sic Tyrannus, cum Russorum magna multitudine, impulsus, vt Chriftiano lauacro ablueretur. lege PETRVM DAMIANI in vita SANCTI ROMVALDI capite vigesimo nono & trigesimo. Confer hunc hæc, cum ijs quæ hæreticis accidere. Tam

procul

procul ab eis hæc Dei virtus, quam remota ab eorum mente vera fides.

Duas historias nrrat Cæsarius Cisterciensis.

in Cameraco (inquit) ciuitate Episcopali infra hoc quinquennium plures heretici comprehensi sunt, qui omnes timore mortis suam perfidiam negauerunt. Missus est ab Episcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret, adustos hereticos esse sententiaret. Examinati sunt omnes, & combusti sunt omnes: qui cum traherentur ad penam, vnus ex eũ vir nobilis sanguine, referuatur à clerico ad vitam, si forte illum quoquo modo reducere posset ad penitentiam, cui sic dixit: Homo nobilis es, misereor tuis, & comparior anima tua: rogo & moneo, vt adhuc de tanta perfidia respicias, & de errore ad veritatem redeas, ne, per mortem temporalem, mortem incurras æternam. Ad hæc ille respondit: Experimento didici me errasse. Si serua penitentia mihi prodesse posset, non renuerem confiteri. Cui cum ille diceret, penitentiam veram nunquam esse seram, vocauit Sacerdotem, confessus est errorem suum, ex toto corde Deo promittens, si vita concederetur, satisfactionem. Vt autem pius Dominus vim ostenderet confessionis, mox, vt penitens cepit peccata sua confiteri, cepit & ipsa combustura in manu penitentis paulatim minui, qua in tantum, eo aspiciente, decreuit, in quantum confessio profecit. Medietate confessionis per altam mediam pars plaga est sanata: vt autem confessionem totam compleuit, & virtus ipsa confessionis, combusturam tam in colore, quam in dolore doleuit, & manus pristinam sanitatem recepit. Vocatus est vir à iudice ad ignem: ad quẽ clericus. Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eo quod in examinatione combustus sit. Tunc clericus, ostendens manum eius sanissimam, liberauit eum à penis, ceteris igne consumptis.

A Hæc cum audisset magister Conradus, respondit Abbati. Et ego dicam vobis simile, quod ante paucos annos apud Argentanam recordor accidisse. Decem heretici in eadem ciuitate, scilicet Argentrina, quæ & Strasburg comprehensi sunt, qui cum regarent, per iudicium candentis ferri coacti, sententia incendiũ sunt damnati. Die statuto, cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus, vni illorum dicebat: Miser damnatus es, age vel nunc penitentiam, peccata tua confitendo, ne post incendia corporis, quæ momentanea sunt, animam tuam ignis gehennalis æternaliter comburat. Cui cum ille diceret: considero quidem me errasse, sed timeo penitentiam tantam necessitatis, minus acceptam esse Deo: Respondit, ex corde tantum confitere. Deus est misericors & penitentiam suscipiet. Mirares, mox enim, vt homo confessus est perfidiam, manus eius plenam recepit sanitatem. Tardante eo in confessione, cum à iudice vocaretur ad penam, confessor eius iudici respondit. Non iustum est vt homo innocens damnetur iniuste. In cuius manu dum nullum vestigium combustionis reperiretur, dimissus est.

D Habebat idem homo vxorem non longe à ciuitate manentem, horum qua dicta sunt, prorsus ignaram, ad quam cum venisset gaudens, dixisset que Benedictus Deus, qui me liberauit hodie, ab interitu corporis & anima, causam ei exponens: respondit illa: Quid fecisti o miserrime? quid egisti? vt quid propter momentaneum dolorem recessisti à fide tua sana & sancta? magis debueras, si fieri posset, centies corpus tuum incendiũ subijcere, quam à tam probata fide semel recedere. Sed, quem non seducat vox serpentina? Immemor ille beneficii sibi diuinitus collati, immemor tam euidentis miraculi, consilio vxoris acquieuit & errorem pristinum resumpsit.

Deus vero non immemor vindicta, pro tanta ingratitude, manum plagavit viri usque. Renouatum est incendium in manu heretici, & quia coniux auctrix existit resti mpti erroris, consors facta est rediuis doloris. Tam vehemens erat incendium, vt ossa manum penetraret, & cum vti non auderent clamoribus in villa, quos vis extorsit doloris, fugerunt in nemus vicinum, illic vt lupi ululantes. Quid verbis immeret? proditi sunt, in ciuitatem reducti sunt simulque in ignem nondum plene extinctum missi, & in cinerem redacti.

Quid hoc quæso rei? an hæresi flamma, quod umbra corporis adeone hæresi debita flammaram exultio, vt cum fuga erroris vis recedat ardoris, & errorem redeuntem ardor inseparabilis comitetur?

Quid? quod altero quoque stupendo plane euentu Deus comprobauit, & arreptio vsus carnifice in hæretico puniendo? stet in ore duorum testium veritas, hi sunt Bernard. Luxemburgius, in *Cata. heret. lit. 2.* & illo ventuosior, Thomas Brabantinus, cuius adscribam verba: Erat circa Cameraicum quidam hereticus astutus valde, qui metuens inquiri & comburi à fratribus Predicatoribus, qui in dicta ciuitate eo tempore plurimos comburebant, finxit se arreptum à demone, & ob hoc ad Sanctum Aicardum in Aspera, obsessos curare potentem ligatus ab amicis ductus est, vt in eo non hæresim propalantam, sed furiam putarent. Et vt audiuit quidam clericus obsessus à demone & ligatus quod Eligius Boogris (sic enim vocabatur ligatus) nempe hæreticus ille, vt patet ex Bernardo) poneretur in loco: subsequente nocte idem clericus obsessus diuino nutu solutus est,

A & aggregans mattas & stramina atque Ecclesia scamna super ligatum hereticum (Eligium) cum lauit. Ludum autem & furias credens ille dissimulat, quoadusque clericus ignem de lampade sumens comburere hereticum cepit, & tunc hereticus exclamauit. Ad cuius vocem expurges facti custodes, cum ignem extinguere niterentur, clericus arrepto gladio, quem casu iuxta lectum inuenit, omnes violenter abegit, & hereticum in igne combusit. Nec mora diuino exacto iudicio, clericus à demone liberatus & plene sospes apparuit. Sic ille boni vniuersalis libro secundo cap. vlt.

Plane miraculi plena hæc olim purgatio fuit, & ideo non iniuria sublata fuit, quia miracula poscere non necessaria, Deum est tentare. Sed quis vetuit? constat vetuisse FRIDERICVM

C II. lib. 2. Neapolit. const. cap. trigesimo primo. Ex Decreto etiam GRATIANI, videatur GREGORIUS MAGNVS, Caue fallaris, facinus hoc GRATIANI est, vel inscitia scriptorum. Nihil tale GREGORIUS rescripsit. lege totam illam epistolam ad BRVNICHILDAM Reginam Franciæ, quæ superest b, videbis purpureæ chlamydi assutum stramineum limbum: quem nec Iuo CARNOTENSIS agnouit c, nec antiquior GRATIANO, quod sciam. Sed prohibuit STEPHANVS V. ad Moguntinum ARCHIEPISCOPVM scribens. Ferri candentis vel aqua feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod Sanctorum Patrum documento sanctum non est, superstitio; a adiuuentione non est præsumentum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione, publica delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare.

a c. Nem. nama. 4.

b li. ii. reg. g. l. xi. ep. 8.

c pa. 4. do. ceteri post medium.

O. c. l. i. a.

*Ocultra vero & incognita, sunt illi relin-
quenda, qui solus novit corda filiorum ho-
minum. d*

Quibus verbis subdit Gratianus, non hæc duo tantum purgationis genera quæ hic nominantur, sed & quælibet similia inhibita e videri, eo quod in quibuslibet talibus ratio quam pontifex addit æque procedere intelligatur. Quod aperte dictum, *vers. ult. d. cap. Memem, vbi legimus, Vulgarem denique ac nulla canonica sanctione fulcitam legem, feruentis scilicet aquæ, siue frigide, ignitque ferri cont. actum, aut cuiuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta invidia) nec ipsam exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissime.]*

Quæ sane vltima verba indicant duorum alterum, vel si Gregorius ista scripsit, quod non puto, ipsius hodie registrum mutilum exstare, & Iuonem quoque in mutilum exemplar incidisse, in quo nempe tam magna pars epistolæ illius desideretur: vel (quod placet amplius) cum hoc fragmentum alterius Pontificis alicuius rescripti portio esset, id Gratianum con fudisse cum Gregorij verbis, vel temporum iniuria ex Gratiani libro titulum, quem huic præfixerat rescripto secundo, totum interiisse, sicque librariorum de duobus vnum fecisse desumpta enim hæc vltima verba sunt ex Epistol. Alex. II. ad Raniandum Cumanum Episcopo. & subiungenda videntur in fine, *cap. super causa, ead. 2. q. 5. prohibatum ergo hoc ab Alex. II. sed & prohibatum quoque iterum Apostolica auctoritate ab Honorio III. qui diserte testatur ferri candentis iudicium, penitus esse interdictum: utpote in quo Deus tentari videtur: & mandat Templarios, qui Li-*

uones hoc iudicium subire compellebant, per centuras Ecclesiasticas cogi eo abstineret. Fufius hæc paululum prosequi visum, quia postmodum sequenti sectione ijs vtendum erit contra Nouicios quosdam, *aqua frigida*, defensores.

SECTIO IV.

De purgatione vulgari per aquam.

ITERUM adhibita vel calida, vel frigida, de calida seu teruente constat receptam legibus Longobardorum, Saxonum, Rhenariorum, & Frisiorum, & irrepsisse per malam imitationem poculi Zelotypiæ, quod Moyses introduxerat apud Iudæos, sed hæc feruens sua diabolus introducta, illud vero poculum herbarum amarantium à Deo fuit institutum: qui solus occulta cordis nouit, & iudicat, & nequit cum indicat ea mentiri, & veritatem sic se indicaturum promisit Moysi: qualis tponso, cum in aquæ iudicio nulla habeatur, prauo more, & præpostera imitatione, per abulum, fuit introducta.

Nam quod Beat. Hieronymus, in *1. Reg. cap. 6.* memorat his verbis, hauseruntque aquam & effuderunt in conspectu Domini. Hebraei tradunt, quod *coram domino in eandem aquam maledicta congesta sunt: & sicut in lege mulier zelotypa huius aqua probatur, ita & idololatra hac aqua probati sunt. Hi videlicet qui se idola coluisse penitus denegabant. Tradit etiam quod quicumque idololatra hanc aquam gustasset, labia eius ita sibi adhererent, ut nequaquam ea ab invicem idololatra separare possit. Hoc iudicio idolo-*

*sc. dilecti
alii de
vulg. pur*

P
g Lomba
in. tit. 10
Speculi
Sax. lib. 1.
11. 39. Le
ges Friso
rum. tit. 5
& tit. 14. c.
nobi. tit. 2.
quæ. 4.
b. num. 5.
v. 14. cuius
ritum ex
Hebr. c. 6.
textu fac
lius collig
gas. quæ
ex Latino
videndi.
quoque
Cym. l. 4.
de adorat
& Theo.
in n. q. 10.
& Ioseph.
l. 3. antiq.
c. 19. Phil.
li. de spe
cial. legib.
XIII. Sen
nen. l. 2.
ver. 2. lo
typia.

deprehendebatur, & interficiebatur. Quod & sequentia demonstrant in eo quod ait: Iudicauitque Samuel filios Israël in Masphat. Iudicare in hoc loco idololatrias, secundum legem morti tradere intelligendum est. Dicunt etiam quod Moyses hoc modo idololatrias, qui sibi vitulum fecerant, probauerit, quando arripuit vitulum & combussit, & contritum vsque ad puluerem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israël.

Totum hoc, quia nititur sola Iudæorum affirmatione: nec D Hieronym. affirmat: libertatem nobis relinquit credulitatis. possem vno verbo dicere, non credo recutitis. Si factum, Deo iubente factum à Moysè, de aqua frigida proba, qua isti vtuntur, nullæ nec reuelationes, nec testimonia aut indicia sunt diuinæ iussione, Quare iure optimo canones eam sustulere a nominatim. Superiore sectione de Carolo Caluo breuiter perstrinxi, vt hic futius & clarius narrarem verbis Caroli Sigonij & Aimoini b Ludouico Germania Rege Francofurti mortuo, Carolus Caius Imperator & Francia Rex, prope Aquas, Coloniamque contendit, vt Lotharingiam, que fratris & filij eius Lotharij fuerat, occuparet: Ludouicus tres filios reliquerat, Carolum magnum, Ludouicum, & Carolum cognomine Crassum. Ex quibus Ludouicus, qui paterno funeri interfuerat, vbi patrum patrum regni fines ingressum castra ad Rhenum posuisse audiuit, ira incensus, quod patrum regnum inuadere esset ausus, Franofordiam copias mouit, atque ad alteram Rheni ripam è regione confedit. Ibi iure primum, deinde gratia per legatos petita, cum neutrum impetrasset: decem homines cum aqua calida, totidemque cum frigida, decemque alios cum ferro candente misit,

A iussos experiri iudicio, vtri regnum illud conueniret, quod cum ipso pater suus Ludouicus sacramento interposito diuisisset. Qui re tentata, cum detrimentum nullum cepissent, nihil tamen aequi obtinuerunt. Ob id Ludouicus, &c.

B Sed quomodo, tentarunt? lane iniecta manu in feruentem, & non adulta, docet ritualis adhiberi solita oratio huiusmodi, Deus Iudex iustus, fortis, & patiens, qui es auctor & amator iustitiae, qui iudicas aequitatem, iudica Domine, quod iustum est, quia recta tua iudicia sunt, qui respicis super terram, & faciem tuam tremere. Tu Domine omnipotens, qui per aduentum Filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum saluasti, & per eius Passionem genus humanum redemisti: tu hanc aquam per ignem feruentem sanctifica, qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago, iussione Regis Babylonis missos in caminum ignem seruasti: tu clementissime presta, vt si quis innocens in hanc aquam feruentem manum mittat, sicut tres pueros supradictos de camino ignis eripuisti, & Susannam de falso crimine liberasti: ita Domine manum illius saluam, & illam perducas. At si qui culpabilis, vel incrassante Diabolo cor induratum, presumpserit manum mittere: tua iustissima pietas hoc declarare dignetur, vt in eius corpore, tua virtute manifestetur, & anima illius per penitentiam saluetur.

E Non igitur ore bibebant, sed manum immittebant. Doce hoc etiam historia quam narra Gregorius Turonensis de Diacono Catholico cum presbytero Ariano disputante, & ad fidei veritatem comprobendam sic provocante, Factis res veras apprehenderet, succendatur igni ancus, & in feruenti aqua annulus alius proyiciatur, qui veto

a d. c. Mē.
nā in fin.
& d. c. cō-
iulisti.
b Aimoin.
ib. j. Hi-
sto. Fran.
c. 34. & Si-
gonius li.
i. Regni
taliz.

c. Annals
Boioul.

EXII

um sustulerit ex vnda feruenti, ille insti-
tioni consequi comprobetur. Conditionem
hæreticus accipit. Interea Diaconus,
diffidentia quadam tentatus, vnguentis
quibusdam brachium manumque
illinit. hæreticus negat periculum sub-
ire: cum Catholicus brachium exfere-
ret, hæreticus vidit vnguentis delibu-
tum, exclamat aduersarium magicis
præsidij confidere, non fidei, oritur
altercatio. His itaque litigantibus super-
uenit Diaconus alius ab vrbē Rauenna, Hy-
acinthus nomine, sciscitansque quæ esset hæc
altercatio, ut veritatem cognouit, nec mora-
tus extractio è vestimenti brachio, in aneum
dexteram mergit: annulus autem qui inie-
ctus fuerat, erat valde leuis ac paruulus, nec
minus ferebatur ab vnda, quam vento ferri
posset vel palca. Quem diu multumque qua-
situm infra vnius horæ spacium reperit, ac-
cendebatur interea vehementer focus ille
sub dolo, quo validius feruens, non facile
posset assi: qui annulus à manu querentis
extractusque tandem. Nihil Diaconus sensit
in carne sua: sed potius protestatur in imo
esse frigidum aneum, in summitate vero ca-
lorem reporis modici continentem. Quod
cernens hæreticus valde confusus iniecit ma-
num audax, in aneo, dicens: Præstabit mihi
hoc fides mea: iniecit a manu: protinus vsque
ad osium internodia omnis caro liquifac-
ta defluxit, & sic altercatio finem accepit.]
Hæc ille. libr. 1. de glor. mar. c. octogesimo
primo.

Ex ætiores duas formulas, quam sit
illa Auentini, post primam huius ope-
ris editionem nactus sum. si duæ, & nõ
vna potius. Hanc quæ plenior est mihi
suppeditauit, vtruditione & religio-
ne clarus, & de litteris bene meritus
Petrus Pantinus Decanus Bruxellen-
sis, quam in Hispania ex codice quo-
dam Bibliothecæ regie, litteris Got-
thicis ante sexcentos, vt minimum an-
nos exarato, diligenter exscriperat.

A De altera me monuit vir Generosus
Marcus Velferus, omnis antiquæ, &
nouæ historiæ callentissimus; quam
Iuretus ex Cod. M. S. cum Notis in e-
pistol. Iuonis vulgavit, quæ in fine ad-
scribitur cuidam D. Eugenio, his ver-
bis; Hoc iudicium autem petente Domina
Ludouico Imper. constituit B. EVGENIVS,
præcipiens vt omnes EPISCOPI, COMI-
B TES, ABBATES, omnisque populus Chri-
stianus, qui infra eius imperium est * hoc iu-
dicium defendat innocentes. & examinen-
tur nocentes, neque periuri perdant suas a-
nimas malum consentientes. Quæ verba
non mendosa modo, sed & mutila val-
de. Suspectum etiam hoc totum, nec e-
nim credo Ludouicū fanciuisse quid-
quam tale, cum in capitularibus Caro-
li Magni parentis eius aquæ frigida
probatio disertè prohibeatur. Deinde
C quis iste S. Eugenius? aut quando vixit?
Nam de Toletano, non est quod suspi-
cere: licet formula videatur eadem
cum ea, qua Visigothi sunt vsi: Iureti
etiam formulæ defunt aliquot primæ
orationes & alia nonnulla, quæ exsta-
bant in illa Gotthica, ideo eam hic tibi
exhibebo; ascriptis in margine varia-
tionibus ex Iuretina.

INCIPIT EXORCISMVS
VEL BENEDICTIONES AQVÆ
calidæ, in qua manus ad
iudicium Dei mit-
titur.

E CVM homines vis mittere ad com-
probationem iudicij aquæ calidæ,
Primum fac eos intrare cum omni
humilitate in Ecclesia & prostra-
tis in oratione dicat Sa-
cerdos has ora-
tiones.

Prima oratio.

Auxiliare Domine quærentibus misericordiam tuam, & da veniam confitentibus: Parce supplicibus, vt qui nostris meritis flagellamur, tua misericordione saluemur. Per.

Secunda Oratio.

Quæsumus Omnipotens Deus afflicti populi lachrymas respice, & iram tuam indignationis auerte: vt qui reatum nostræ infirmitatis agnoscimus, tua consolatione liberemur. Per.

Tertia Oratio.

Deus qui conspicias omni nos virtute destituti, interius exteriusque custodi: vt & ab omnibus aduersitatibus muniamur in corpore, & a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per.

His orationibus completis surgatur pariter, & coram hominibus illis canret presbyter Missam, & faciat eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint; antequam communicent, interroget eos Sacerdos cum adiuratione, & dicat:

Adiuro vos homines per Patrem & Filium, & Spiritum S. & per vestram Christianitatem, quam suscepistis, & per Vnigenitum Dei Filium, quem Redemptorem creditis, & per S. Trinitatem, & per S. Euangelium, & per reliquias, quæ in ista sancta Ecclesia sunt reconditæ: vt non presumatur vilo modo ad istam sanctam Communionem accedere, nec sumendo communicare, si hoc vel istud fecistis, aut consensistis, aut aliquam veritatem inde scitis, seu qui hoc egiuistis.

A Si autem tacuerint, & nullam inde professionem dixerint, accedat Sacerdos ad altare, & communice more solito: postea vero communicet illos. Cum autem communicant ante altare; dicat, Sacerdos:

B Corpus hoc, & sanguis Domini nostri Iesu Christi, sit vobis ad probationem die.

Expleta Missa descendat Sacerdos ad locum destinatum, vbi ipsum examen peragatur. Deferrat secum librum Euangeliorum & Crucem, & canat modicam Litaniam, & cum compleuerit ipsam Litaniam, exorcizet, & benedicat aquam ipsam antequam feruescat, ita dicendo:

C Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi Filij eius, Domini nostri: vt sis aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & contrarietatem eius, & ipsum inimicum, ne valeat a contendere iustitiam Dei vilo modo, nec manifestationem eius, ipso praestante, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Amen.

Item alium.

D Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei Patris Omnipotentis, & in nomine Iesu Christi Filij eius, Domini nostri: vt sis aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & omnem phantasmam diaboli: vt si hic homo manum suam in te commiserit, & innocens existeret de huius culpa, vel vnde accusatus est, pietas Dei Omnipotentis liberet eum. Et si, quod ab illo culpabilis est, & presumptuosus in te manum mittere ausus fuerit eiusdem Omnipotentis Dei virtus hoc declarare in eo dignetur: vt

omnis

omnis homo timeat & contremiscat nomen sanctum gloriæ Domini nostri: qui vivit & regnat Deus per omnia sæcula.

ORATIO.

Domine Iesu Christe, qui es Iudex iustus, fortis, & patiens, & multum misericors, per quem facta sunt omnia: Deus Deorum & Dominus dominantium, qui propter nos homines & nostram salutem de sinu Patris descendisti, & ex Virgine Maria Carnem assumere dignatus es, & per Passionem tuam mundum in Cruce redemisti, & ad inferos descendisti, & diabolum in tenebris exterioribus conligasti, & omnes iustos, qui pro originali peccato ibidem detentiam, magna potentia tua exinde liberasti: Domine quesumus mittere digneris Spiritum tuum sanctum ex summa cæli arce super hanc creaturam aqua, & quam nos igne seruescere, atque calefcere presumpimus, ut rectum iudicium per eam super hunc hominem (nomine illo) h. comprobet ac manifestet. Te Domine suppliciter deprecamur: qui in Cana Galilee signo admirabili tua virtute ex aqua vinum fecisti, & tres pueros Sidrach Misach & Abdenago, de cammo ignis ardentis illos eduxisti, Susannam de falso crimine liberasti, cæco nato oculos aperuisti, Lazarum quadragesimum a monumento suscitasti, & Petrum k mari mergenti manum porrexisti, ne respicias peccata nostra in hanc orationem: sed tuum verum & sanctum iudicium coram omnibus manifestare digneris, ut si iste homo in hac reputationis causa (videlicet illud vel illud) ad presens modo manum suam in hac aqua igne seruentem miserit, & culpabilis ex hac reputationis causa non est, hoc ei prestare digneris, ut nulla læsio, o nulla malitia in eadem manu appareat, per quam sine culpa calumniam incurrat. Iterum te Deus Omnipotens nos indigni:

A & peccatores p famuli tui suppliciter exoramus, ut q secundum verum & rectum iudicium tuum nobis in eodem loco etiam manifestare digneris, quatenus hic homo ex hac r reputationis f causa (IL) si per aliquod maleficium diabolo instigante, aut cupiditate vel superbia incitante culpabilis est in t factio, vel in consensu, & u huius probationis iudicium, subvertere aut violare x voluerit, malo confusus y ingenio, manum in hanc aquam presumptuosus ausus fuerit mittere, tua pietas z hoc declaret: ut in manu eius dignoscatur, quod iniuste egit, a & ipse deinceps per veram confessionem penitentiam agat, & ad emendationem perueniat: ut iudicium tuum sanctum & verum in omnibus gentibus declaretur: per te Redemptor mundi, qui venturus es iudicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, Amen.

Item alius exorcismus.

TE autem creaturam aqua, adiuro te per Deum vivum, per Deum sanctum, qui te in principio separavit ab arida. Adiuro te per Deum vivum, qui te de fonte Paradisi b manavit, & in quatuor fluminibus exire iussit, & totam terram frigare precepit. Adiuro te per eum, qui te in Cana Galilee sua potentia convertit in vinum: qui super te suis sanctis pedibus ambulavit, qui tibi nomen imposuit Siloha. Adiuro te per Deum, qui in te Nahamam Syrum sua lepra mundavit: dicens, Aqua sancta, aqua benedicta, aqua qua lauas sordes & mundas peccata. Adoro te per Deum vivum, ut d munda exhibeas, nec in te aliqua phantasia retineas, sed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum, & evacuandum, & comprobandum omne mendacium, & investigandum & comprobandum omnem v. r. t. em: ut isti,

causa culpa modo ad preses manum. o vel macula. al. p famulit. al. q al sanct. ral. reputatus. f est nota criminis valens. il. lud. r al. factu. hoc co. prob. iud. al. x volas al. y putodif. pscendū ingenio. z alta lter hoc decla rare dignetur. a vt & ipse al Reliqua hæc rursus desunt in Lucreti m. f. b Pat manare. c Pant, rigarc. d Pat vt te mundam exhibeas nec in te aliquam phantasmam vt supra.

qui in te manum miserit, si veritatem habuerit, nullam lesionem in te accipiat: & si mendacium habet, & iustitiam, appareat manus eius igne combusta, vt cognoscant omnes homines virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui venturus est cum Spiritu sancto iudicare viuos & mortuos, & saculum per ignem, Amen.

Post hæc exuat eum vestimentis suis, & induat eum, vel eos vestimentis mundis de Ecclesia, id est, indumento de exorcista, aut de Diacono, & faciat eos vel eum osculari Euangelium & Crucem Christi, & aspergat super eos de aqua ipsa, & ipsi qui intraturi sunt ad Dei examen det illis omnibus bibere de ipsa aqua benedicta, cum autem dederit vnique dicat.

Hanc aquam dedi tibi (vel vobis) ad probationem hodie. Deinde imponatur ignis subter caldaria, & dicat Sacerdos has orationes, quando ipsa aqua calefcere coeperit.

In nomine S. Trinitatis, Deus Iudex iustus, fortis & patiens, qui es auctor & creator clemens & misericors, & iudicas aequitatem, tu iudica qui iussisti rectum iudicium facere, & respicis super terram, & facis eam reme, Tu Deus Omnipotens, qui per aduentum vniuersi filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum redemisti, qui per eius passionem genus humanum subuenisti, & saluasti: tu hanc aquam feruentem sanctificasti, qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago sub Rege Babylonu Nabuchodonosor in camino ignis accensa fornace saluasti, & illos per Angelum tuum eduxisti. Tu clementissime Dominator presta. vt si quis innocens ab huius culpa vel causa sui reputationis, homicidij, adulterij, latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum

a Pant. ligna, ego ignes.

b for. culpe vel cause reputatione, vel

miserit, saluam & illam inde educat, qui tres pueros supradictos & Susannam de falso crimine liberasti. Ita Domine Omnipotens, si culpabilis fuerit, & incrassante Diabolo cor obduratum; manum in huius tui elementi feruentis c miserit, tua veritas hoc declaret, vt in corpore manifestetur, & anima per poenitentiam saluetur, & si ex hoc scelere culpabilis fuerit, & per alicuius maleficij, aut per herbas, aut per Diabolicas incantationes hanc peccati sui culpam occultare voluerit, vel tuam iustitiam contaminare, vel violare se facere posse crediderit, magnifica tua dextera hoc malum euacuet, & omnium rei veritatem demonstrat, Per te clementissime Pater, qui viuus & regnas in Trinitate perfecta. Per omnia.

ALIA.

Remus. Deus qui beatam Susannam de falso crimine liberasti. Deus, qui beatam Teclam de respectu oculis liberasti. Deus, qui sanctum Damielē de lacu leonum liberasti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuisti, tu libera innocentes & consigna factores. Per Dominum nostrum.

Et qui manum mittit in aquam, ad ipsum examē dicat orationem Dominicam, & lignet se signaculo crucis, & feline deponatur ipsa aqua feruens desuper iuxta ignem, & iudex s perpendicular ipsum lapidem inligatum ad mensuram. N. infra ipsam aquam more solito. Et sic inde extrahat eam in nomine Domini ipse, qui intrat ad examen iudicij. Postea cum magna diligentia sic fiat inuoluta manus sub sigillo iudicis signata vsque in die tertio, quo visa fit viris idoneis & aestimata. En formulam totam & ritualia, in quibus multa, propter quæ merito

Sedes

q valde
iustitiam
hic al-
quos
reputatio
scilicet
pro uer-
bata uoc-
reptatio
ais a r-
ce r-
accidit
icū p-
uocit
adhuc
hodie
Hispani
retinent
c. P. d. ce-
let deesse
uocula
creatur
fors erit
paulo an-
te deest
alia obdi-
ratum la-
buerit.
d. Pantip-
tat deest
uoculam
ingenit
vt sup-
e Pant. b
innam
f. Fore pos-
pellat
la pidi
ligaram
ad men-
vt sic ex-
pella
ac ceu-
mentata
lapidi
deprim-
tis se
trahere
mand
Funicu-
a que la-
pis depe-

Sedes Apostolicæ prohibuit. Quod hic in fine de obuoluta in tertium diem manu dicitur, hoc eo retulerim: quia si præstigio aliquo manus læsa vel illæsa, interea, euanescente præstigio rei veritatem apparituram, credebant.

Quoad frigidam puto illam eodem modo in vsu probationis versatam: videlicet Deus, vt in feruenti innocentis manum seruabat ab adustione innoxiam, ignis actione prohibita: sic in frigida aliquando nocentis manum amburebat, contrariam aquæ actionem tribuens, frigiditate naturali in supra naturalem ardorem commutata. Ad hanc me coniecturam ducit scriptor vitæ S. Gangulphi Martyris, per hæc verba: *Interim ad quendam veniunt fontem (Gangulphus videlicet, vxorque) vbi hu vxorem vocibus compellat. Multa quidem de te coniux passim feruntur scdæ & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certo non constat, verene an falso illa dicantur. Tum illa, etiam intrepide iurando, falsos de se rumores sparsos, ait, nec se vnquam aieno concubitu pollutam. At Gangulphus diuina, inquit, prouidentia, quam nihil fugit, vt se res habeat, iam certis declarat indicijs. En fons hic propositus est, nec frigidus valde, nec immodice calidus. In hunc igitur imm. tte, manum, & e fundo lapillum extrahere: & si quidem à culpæ aliena, nihil mali patieris in autem pollutæ es, non sinet Deus latere scelus tuum. Illa Beati viri, sicut alios omnes, ita hos quoque sermones recordia ascribens, incunctanter manum iniecit in fontem. Ecce autem, simulatque lapillum secum retrahere conata est, membris fere omnibus obrigescit, & in digitis & brachio, quousque aqua pertigit, abstracta cute, nuda caro cernitur, nihilque aliud misera illa, nisi repentinum interitum expectat g.]*

A confirmat idem Sigebertus, & significat hunc illum fuisse fontem, quem miraculose ex Campania VVarenas Gangulphus transfulerat, conuictam adulterij vxorem deseruit: nec diu post vxoris hortatu ab adultero fuit necatus. Non igitur hac purgatione spectabatur, an aquis mergerentur: confirmat, quod retulidelegatis Ludouici Regis: quo enim pacto decem viri secum aquam tulissent, in quam toti mergerentur? missos tamen cum frigida, narrat Aimoinus. Sic capio quod leges Alfatice habebant, vt plebeij & minoris testimonij rustici, aquæ frigida se iudicio expurgarent h.

Alia tamen quoque fuit aquæ frigida proba, qua quis in aquam totus mergebatur: si emergeret tertio, vt innocentem absoluebant, vt docet Abbas in c. licet in fin. extra ne cler. vel monachi, &c. Afflictus ad Constituit. Regni Neapolit. l. 3. tit. 31. vbi eam consuetudinem merito Frider. II. Imp. ridet, quam etiam Lotharius Imp. iam ante prohibuerat in Legibus, Longobard. i. statuens, vt examen aquæ frigida per legatos & commissarios imperij vbi que interdicator omnibus, vt vltra nõ fiat, & illo prior Carolus Magnus in capitularib. l. vlt. Prohibuit etiam Põtifex, quisquis ille, apud Gratianum k & inualidam iudicauit Lucius his verbis: *Ex tuarum intelleximus continentia literarum, quod cum H. presbyterum: quia infamabatur de homicidio: à sacerdotali officio suspendisses, predecessori tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aqua frigida, suam innocentiam purgauisse, & Episcopum suum eum literis absoluisse. Quia vero peregrina iudicia sunt inibita purgationem quam præstitit, sufficere*

g apud Su-
rium 11.
Maii.

h Rhen.
German.
lib. 2.

i. 2. tit. 45

k d. c. mē-
nā in fin.

rum voluit. Adiuvo etiam te per S. Sanctum, qui super Dominum in te baptizatum descendit. Adiuvo te per sanctam & indiuiduam Trinitatem, cuius voluntate aquarum elementum diuisum est, & populos Israel sicis vestigijs transire fecit: ad cuius etiam inuocationem Helias, ferrum quod de manubrio exierat, super te natate fecit, ut nullo modo suscipias hos homines, nomine I. L. illo si in aliquo sunt culpabiles, de hoc quod illi obijciunt, scilicet aut per opera, aut per consensum, aut per vllum ingenium, sed facias eum supernatate super te: & nulla possit contra te facere aliqua causa malefactorum, nullaque praestigia demonum concinnari, ut inuestigatio Dei vel manifestatio possit occultari. Adiurata autem, Per nomen Dei Christi praecipimus tibi, vt nobis per nomen eius obedias, cui omnis creatura seruit: quem Cherubin collaudant, dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum: qui etiam regnas & dominaris per infinita saeculorum saecula, Amen.

liffus diuina virtute contra naturam natans in suo manubrio telure fecit: vt n. m. f. huc hom. si in al. culp. est ex hoc q. obijciunt scil. aut opere aut consensu, seu conscientia, vel quolibet ingenio. Sed per virtutem Domini nostri Iesu Christi reijce ex te & fac illum natate super te quatenus cognoscant fideles Christi, nullum praestigium diuinae virtuti posse resistere, quod non detestum hat & omnibus manifestum. Adiuvo etiam, te per virtutem eiusdem D. N. Iesu Christi, vt ad laudem illius, cui omnis creatura seruit, & cui caelestis exercitus famularum clamaus S. S. S. D. D. & vt nobis adiurantibus & eius misericordiam obsecrantibus obedias, Qui regnat & dominatur per s. s. s.

In Gotthico exemplari immediate sequitur alia oratio: sed re eius exemplar Gallicum titulum interferit.
Honiū coniuatio.
Adiuvo* te homo N. per inuocationem Domini nostri Iesu Christi, per omnes Angelos & Archangulos, & per omnes Sanctos Dei, & per tremendi diuini iudicij, & per viginti quatuor Seniores qui quotidie laudant, & per quatuor Euangelistas Marcum

A & Mattheum, Lucam & Ioannem, & per duodecim Apostolos, & per duodecim Prophetas, & per omnes sanctos Dei Martyres, & per sanctos Confessores & sanctas virgines, per Principatus & Potestates, per Dominationes, & virtutes caelorum, per Cherubin & Seraphim, per omnia caelestia Angelorum agmina, Adiuvo te per tres pueros, Sistrach, Misach, & Abdenago, & per centum quadraginta quatuor millia Martyres, qui pro Christi nomine passi sunt, & per S. Mariam matrem Domini nostri Iesu Christi, &

B per populum sanctum Dei, & per illum baptismum qui te regenerauit per manus sacerdotis. Adiuvo te * vt si de hoc furtum aut homicidium aut adulterium aliquem fecisti, aut consentaneum exinde fuisti, & sic habes cor incrassatum & induratum, vt hoc approbationis Dei iudicium, per aliquod malefium euacuari vel euertere te posse facere credideris, siculpabilis es euanescat cor tuum, & non suscipiat te aqua ista, nequellum malum possit inimicus contra hoc elementum praualere, sed manifestetur vel

C declaretur Dei virtus in isto loco per inuocationem Domini nostri Iesu Christi. Propter hoc obnixte deprecamur Dominum fac signum in homine isto, vt si culpabilis est reprobationis causa, declaretur per hoc iudicium tuum, rei veritas & nulla tenus eum recipiat aqua ista. Hoc autem fac Domine ad laudem & gloriam tuam, per inuocationem nominis tui, vt omnes cognoscant, quia tu es Deus noster bene dictus & laudabilis. Per immortalia saecula saeculorum. Amen.

D sanctum Dei, vel per sanctum baptismum in quo renatus es. Si tu hoc malum fecisti, ex quo culpatus, vel assensum aut baiulasti, aut in domum tuam recepisti, aut inde conficius, aut contentaneus exististi: coram omnibus dicit. Quod si diabolo suadente celare disposueris, & culpabilis exinde es: euanescat cor tuum incrassatum & induratum, & non suscipiat te aqua incredulum & seductum: vt dicat populus, quia Deus noster iudex est, cuius potestas in saecula saeculorum, Amen. Hac forma verbi breuior & succinctor est, sensu tamen conuentum Gotthica. * seqq. mutila & mendosa * inimici Partu-

E

Arch. & per oēs Principatus & Potestates Dominationes quoq; & virtutes, & pro Deo sedilia. Cherub. & Seraphim per diem tremendum iudicij Dei necno & viginti quatuor seniores, qui quod dicit laudat Deū, & per quatuor Euangelistas, & per sāctos Apostolos quoque Martyres & Confessores, necnon per sanctā Dei genitricē Mariam, & omnesq; virgines, & per centum & quatuordecim milia Martyrum.

(*Id. in al.
* al. san-
ctum Ev.
& sanctā
cr. & san-
ctificatis
omnibus
aqua be-
nedicta,
cum ti-
more, &
reuerētia
Dei filii
de eius
clemētia
proiciat
in aquā.
Et nihil
amplius
habet eo-
laret.*)

Post conurationem autem aqua exuat eos vestimenta suis, [& induat eos vestimenta de exorcista, & alliget in eis singulariter sinus relictā consuetudini:] faciatque eos osculari * Ea angelium & crucem, & post hac aspergat super vnumquemque ex ipsis de ista aqua benedicta, & dicat adurationem sequentem, & proiciat eos statim singulariter in ipsam aquam. Hac autem omnia facere debet reuētus: & neque illi antea comedant, neque ipsi qui eos mit-

Sequitur exorcismus.

Exorciza te creatura aqua in nomine Dei Patris omnipotentis & in nomine Iesu Christi filij eius Domini nostri, qui regnat cum Patre & Spiritu sancto: ut fias aqua exorcizata ad effugandā & euacuandam omnem potestatem, & omne phantasma diaboli, ut si iste homo descenderit in istam aquam, & innocens est de huius reputationis causa, pietas Dei omnipotentis liberet eum, & recipiat eum tuum elementum. Et si culpabilis est & presumptuosus in istam aquam descenderit, non eum recipiat, sed declarari dignetur virtus tua in eum, ut omnis homo timeat & contremiscat nomen gloriae tuae sanctum. Per cuncta secula seculorum Amen Domine libera innocentes & conserua fa-

Habes (Lector) ritum vniuersum huius probationis per aquam frigidam, qui olim in vsu, & quem canones Pontificij vetant: non propter verba vel solemnia ritualia, quae pleraque pia, et si non desint aliqui in his nœui: sed propter ipsam rem, & quia haec à vulgo paulatim recepta fuerant Pontificibus tamen Romanis reclamantibus: Nam Pontifices merito damnabant hanc Dei temerariam tentationem, & miraculi quasi Iudaicam postulationem. Et ob-

seruatione dignum est obtinuisse paulatim vbiq̄ Pontificiam prohibitionem, primum quo ad reliqua crimina: deinde post Diui Bernardi tempora etiam quo ad haesim: abufum denique haesim in solo crimine Maleficij seu Magiæ: ita tamen haesim in hoc crimine, ut sine vlla Dei inuocatione, sine villo ritu pietatis aliquid praefereute, quasi per ludum Iudices hac proba abutantur quibusdam dumtaxat in regionibus. Nam hodie in multis Germaniæ locis maxime VVestphaliæ circulo, vtuntur hac proba, in maleficis indagandis: quas enim fama, vel aliarum depositione, suspectas habent: eas statim absque vltiore inquisitione capiunt, captasque extra urbem deducunt: & in aquam frigidam ita conijciunt, vt dextra manus sinistro pedi, sinistra vero dextro pedi sit alligata: & si supernatat, veneficas vehementius suspicantur, & idcirco duriori subijciunt quaestioni: sin submergantur, innocentes esse credunt. De hoc genere purgationis seu potius probæ, haec tenus inter Catholicos, quibus illibata canonum auctoritas probe constitit, illicitam esse: sed Nouatores, qui à Romana Ecclesia descuerunt, mire digladiati. Licitam esse, mordicus defendit, Arnold. Scribonius Philosophus Marpurgensis: illicitam contra ostenderunt prolixè, non VVierus solum & Bodinus: sed insuper libellis ex professo, Ioannes Euuichius, Hermannus Neualdus, & Augustin. Lerchemerus, & ex I. C. Oldendorpius, Hotomann. Ioann. Borcholt. Venatorius & alij, quos citat & sequitur Godelman. lib. 3. de Lamijs cap. 4. quos ego, vt eiusdem sectæ homines non magni facio, sed hæreticos hæretico Scribonio obijcio, vt saltem intelli-

Excusus
liber Co-
loniæ
Gymni-
cum an.
no 1568.
Defensio
probæ a-
que frigi-
dæ &c.

gant Nouatores: hanc esse suorum com-
munem opinionem, à qua in iudicijs
non tam temere deberent recedere.
Postea prodijt libellus cuiusdam Iure-
consulti: qui, ex Catholicis vnus & so-
lus, hucusque (quod sciam) scriptis
hunc iudicium abusum defendere cona-
retur. Res magni est momenti: & pro-
inde diligenter, non obiter tractanda
& disquirenda veritas, non verborum
copia, sed rationum momenti. sit
ergo.

QVÆSTIO V.

De proba (vt vocant) aquæ frigidæ,
qua strigib. explorandis in Germania
quidam vtuntur.

SECTIO I.

Discutitur opinio & rationes
Adolphi Scribonij.

ILH. Adolphus Scribonius,
huius sententiæ, & praxis iu-
diciariæ acerrimus defensor,
conatur eam stabilire ratio-
nib. partim physicis, partim hyperphy-
sicis, ad physicam enim pertinet, quod
dicit de dæmonis leuitate, sagarum pō-
dus super aquas sustinente: ad Theolo-
giam vero, quod de odio & antipathia
aquæ ac lagarum. Sed vt hoc commodi-
intelligatur, accipite dicta illius, vt sunt
à Richio a representata: cui & alij ea
referentes, hac in re, consentiunt: b non
ea contraho etsi possim facile, ne quis
me calumniari suspicetur. Dicit ergo
ille, hanc supernationem Sagarū pro-
uenire ex Satânica leuitate, vt causa ef-
ficiēte. Satanam enim esse natura le-
uissimum, vt pote plus de aère, quam
de aqua participantem, & ideo posse
illas sustentare super aquis: duobus

A modis, vel se supponendo sagis, & eas
quali dorso eleuando: vel etiam se ijs
vniendo, & toti illarum corpori, oc-
cupatione & possessione quadam, in-
fundendo: non quidem hypostatica
vnione, aut mixtione physica intrinse-
cè coadunando; sed leuitate sibi connata
illis quodammodo, per præsentiam
suam, data & quasi communicata. *caco-*
dæmon ergo (inquit) *substantialiter in sagis*
diffusus, eas retinet, quantum scilicet ad ip-
sium spiritum, qui sine sua essentia eas inha-
bitat, non quantum ad substantiam partium
corporis sagarum. Leuitas ergo ea non est,
quæ à forma corporis immediatè prouenit:
sed aduentitia, externa, & aliunde acce-
pta.

B Hæc ille, vt obscure, sic sane men-
dosè. Obscurissimè: quia vel hoc tantū
vult: sagas à dæmone sustentari, præ-
rogatiua leuitatis. quæ ex aerea natura
in eo vim habet aquis emergendi: idq;
subingresso corpus dæmone, vt solet
subingredi energumenas: tuncque illas
emergere more vtrium inflatorū: vel,
si hoc non vult, certe fallitatem sen-
tentiæ nō intellectæ his inuolucris ver-
borum perperam coaggregatorum con-
textit & obruit. Mendosè vero, quia v-
terque modus ille supponit dæmonem
aereum habere corpus: quod alibi re-
futatum. igneum potius haberet, &
sic ab aqua extingueretur, vel aquam,
excalesceret, & ebullire cogeret: quæ
ambo experientiæ, & rectæ rationi re-
pugnant:

D Illa etiam secum pugnant: *caco-*
dæmonem substantialiter in sagis diffun-
di: & spiritum sine sua essentia eas in-
habitare. Quis etiam credat sagas om-
nes esse à dæmone possessas, vt sunt
arreptitij seu energumeni: & vt fuere
Gergezenorum fues? hoc ipsæ sagæ
negant, & experientia refellit. Si ob-
fidet, quomodo apparet foris illas ac-

E